

**Työperäisten maahanmuuttajien kokemuksia
ystävyyssuhteiden rakentumisesta kantasuomalaisiin**

Pinja Tavasti

Puheviestinnän pro gradu - tutkielma

Syksy 2015

Viestintätieteidenlaitos

Jyväskylä

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Viestintätieteiden laitos
Tekijä – Author Pinja Tavasti	
Työn nimi – Title Työperäisten maahanmuuttajien kokemuksia ystävyysuhteiden rakentumisesta kantasuomalaisiin	
Oppiaine – Subject Puheviestintä	Työn laji – Level Pro gradu – tutkielma
Aika – Month and year Syksy 2015	Sivumäärä – Number of pages 79
Tiivistelmä – Abstract	
<p>Tämän tutkimuksen tavoitteena oli kuvata millaisia kokemuksia työn perässä Suomeen tulleilla maahanmuuttajilla on ystävyysuhteiden rakentumisesta kantasuomalaisiin. Tavoitteen saavuttamiseksi selvitettiin 1) millaisia ystävyysuhteita maahanmuuttajilla kantasuomalaisten kanssa on, 2) miten läheisiksi ja kehittyneiksi maahanmuuttaja kokee kantasuomalaisiin rakentuneet ystävyysuhteet, 3) millaiset tekijät he ovat kokeneet ystävyysuhteiden rakentumista edistäviksi tai hankaloittaviksi, ja 4) millainen merkitys heidän mielestään ystävyysuhteilla on suomalaisen yhteiskuntaan integroitumisessa.</p> <p>Tämä kvalitatiivinen tutkimus suoritettiin kokoamalla seitsemästä työperäisestä Kuopiossa ja Jyväskylässä asuvasta maahanmuuttajasta koostuva aineisto. Aineisto analysoitiin teemoittelumetodilla. Sekä teemoittelussa että analyysissa hyödynnettiin Altmanin ja Taylorin (1973) sosiaalisen läpäisyn teorian ulottuvuuksia.</p> <p>Tulokset osoittavat, että osalla työperäisistä maahanmuuttajista oli henkilökohtaisia ja pitkälle kehittyneitä ystävyysuhteita kantasuomalaisiin, mutta osan ystävyysuhteet olivat heikkoja ja pinnallisia tai niitä ei ollut. Tulokset antoivat myös viitteitä ystävyystymisen vaikeudesta ja työpaikkojen merkittävästä roolista tutkittujen ystävyysuhteiden rakentumisessa. Tutkimus toi esille myös useita työperäisten maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten välisiä ystävyysuhteita edistäviä ja hankaloittavia tekijöitä. Lisäksi tulokset kertovat ystävyysuhteiden tärkeydestä työperäisten maahanmuuttajien integroitumisprosessissa.</p> <p>Tämä tutkimus onnistui tuottamaan uutta tutkimustietoa, jonka kautta työperäisten maahanmuuttajien ystävyysuhteita voidaan ymmärtää paremmin ja niitä voidaan pyrkiä edistämään. Koska kyseessä on hyvin vähän tutkittu ilmiö, olisi tulevaisuudessa tarpeen tehdä enemmän ja laajempaa tutkimusta työperäisten maahanmuuttajien ystävyysuhteiden rakentumisesta, niiden rakentumiseen vaikuttavista tekijöistä ja niiden hyödyistä koko yhteiskunnalle.</p>	
Asiasanat – Keywords Kulttuurienväliset vuorovaikutussuhteet, maahanmuutto, puheviestintä, työperäinen maahanmuutto, ystävyysuhteet	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto / Jyväskylän yliopiston kirjasto	
Muita tietoja – Additional information	

Sisällys

1 Johdanto.....	4
2 Työperäisten maahanmuuttajien ystävyysuhteet.....	8
2.1 Ystävyysuhteet.....	8
2.2 Kulttuurienväliset ystävyysuhteet.....	11
2.3 Ystävyysuhteen kehittyminen.....	15
3 Tutkimuksen toteutus.....	19
3.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	19
3.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu.....	20
3.3 Aineiston käsittely ja analysointi.....	24
4 Tulokset.....	27
4.1 Käsitteitä ystävyysuhteesta.....	27
4.2 Ystävyysuhteet sosiaalisen läpäisyn teorian näkökulmasta.....	32
4.3 Ystävyysuhteiden rakentumista edistävät ja hankaloittavat tekijät.....	44
4.4 Ystävyysuhteiden merkitys työperäisten maahanmuuttajien integroitumisessa.....	48
5 Johtopäätökset.....	52
6 Tutkimuksen arviointi.....	59
Kirjallisuus.....	66
Liitteet.....	76
Liite 1: Haastattelurunko.....	76

1 Johdanto

Maahanmuuttajat ja monikulttuuriset työyhteisöt ovat pysyvä osa nykypäivän suomalaista työelämää. Esimerkiksi vuonna 2014 Suomeen muutti 33 351 maahanmuuttajaa, joista 5 062 tuli Suomeen työnteon perusteella myönnettävällä, ensimmäisellä oleskeluluvalla (Maahanmuuttovirasto 2014, 4-8).

Vaikka Suomeen tulee vuosittain tuhansia työperäisiä maahanmuuttajia, ei maahanmuutto ole ongelmatonta. Yksi näistä ongelmista Suomessa on kantaväestön ja maahanmuuttajien näkeminen erillisinä ryhminä, mikä hidastaa eri kulttuurien välistä vuorovaikutusta ja hankaloittaa työperäisen maahanmuuttajan sopeutumista uuteen maahan. Tämä on harmillista, sillä näiden ryhmien välisen vuorovaikutuksen edistäminen voisi hyödyttää suomalaista työelämää ja sitä kautta koko yhteiskuntaa. Monikulttuurisuus työpaikoilla voi esimerkiksi lisätä innovatiivisuutta (esim. Lauring 2007) ja siten tuoda työyhteisöihin uusia tehokkaampia ajattelumalleja tai työtapoja. Myös työperäisten maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten työntekijöiden välisistä ystävyys-suhteista on hyötyä organisaatioille, sillä ne voivat muun muassa vähentää työntekijöiden vaihtuvuutta ja parantaa työmoraalia (Sias 1998, 91). Suomen työelämän kannattaisikin pyrkiä hyödyntämään työperäisten maahanmuuttajien potentiaali.

Tällä hetkellä Suomessa olevien työperäisten maahanmuuttajien määrää on mahdotonta arvioida tarkasti, sillä tilastoissa sitä ei ole eriytetty muusta maahanmuutosta. Maahanmuuttovirasto tilastoi työperäisille maahanmuuttajille myönnettyjä ensimmäisiä oleskelulupia, mutta jo vuoden 2010 tilastoissa oleskelulupatyypit on jaettu eri tavoin kuin uusimmissa tilastoissa, mikä hankaloittaa vuosittain Suomeen saapuvien työperäisten maahanmuuttajien kartoittamista. Työperäisten maahanmuuttajien oleskelulupien uudistuksista ei ole tilastoja. Vuosittaisen työperäisen maahanmuuton yleisyyden arviointiin vaikuttaa myös esimerkiksi se, lasketaanko mukaan vain pitkäaikaisesti Suomessa oleskelevat ulkomaalaiset, vai myös au pairit ja muut lyhytaikaisesti maassa työskentelevät. Vaikka tarkkaa lukumäärää on mahdoton arvioida, on työperäisen maahanmuuton määrä todennäköisesti hiljalleen kasvanut Suomen maahanmuuttajien määrän kasvaessa 1990-luvun noin 13 000 vuosittaisesta

maahanmuuttajasta 2010-luvun noin 30 000 vuosittaiseen maahanmuuttajaan (Miettinen & Pelkonen 2015).

Lain mukaan maahanmuuttaja on henkilö, ”joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty oleskelukortti” (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010, 3 §). Suomen Väestöliiton (2015) maahanmuuttoa käsittelevien verkkosivujen mukaan maahanmuuttaja on pitkäaikaisesti maassa oleskeleva, Suomeen muuttanut ulkomaan kansalainen. Molempiin maahanmuuttajan määritelmiin liitetään siis ulkomaalaisen henkilön pitkäaikainen oleskelu kohdemaassa. Koska tässä tutkimuksessa tarkastellaan vain työperäistä maahanmuuttoa, on maahanmuuttajan määritelmää kuitenkin syytä rajata selvästi kapeammaksi.

Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksessa (2012) työperäiset maahanmuuttajat määritellään ensisijaisesti pysyväluonteisesti työn perässä Suomen työmarkkinoille ulkomailta tulevaisiksi, työllisyyttä ja työvoiman tarjontaa kasvattaviksi työvoimaksi, joka muodostaa pienen osan koko Suomen maahanmuutosta. Tässä tutkimuksessa nojataan juuri tähän määritelmään. Näin ollen työperäisiksi maahanmuuttajiksi tässä tutkimuksessa luetaan työn perässä Europasta tai sen ulkopuolelta Suomeen muuttaneet ulkomaalaiset, jotka ovat tulleet maahan pysyväluontoisesti, ja joihin tässä tutkimuksessa voidaan viitata yleisnimikkeellä ”maahanmuuttaja”. Lisäksi työperäisiksi maahanmuuttajiksi lasketaan ulkomailta syntyneet ja kasvaneet henkilöt, joilla ei ole Suomen kansalaisuutta, mutta joiden sukulaisilla tai perheenjäsenillä se on. Tutkimuksessa työperäisiksi maahanmuuttajiksi luetaan myös sellaiset henkilöt, jotka ovat ennen työperäistä maahanmuuttoaan käyneet Suomessa lomalla tai olleet maassa vaihto-oppilaina.

Vaikka maahanmuuttajien ystävyysuhteiden tutkimusta on tehty, ottaa työperäisten maahanmuuttajien ystävyysuhteiden tutkimus vasta ensimmäisiä askeleitaan. Aikaisempaa tutkimustietoa juuri Suomeen tulleiden työperusteisten maahanmuuttajien ystävyysuhteista ei siis ole, vaan tutkimus on keskittynyt yleisesti maahanmuuttajiin tai pakolaisiin. Tutkimuksen vähyys ei yllätä, kun muistetaan, kuinka vähän työperäistä maahanmuuttoa on Suomessa tilastoitu. Yleisesti maahanmuuttajien vuorovaikutussuhteita on sivuttu osana muita laajempia tutkimuksia, jotka ovat käsitelleet muun muassa maahanmuuttajien hyvinvointia, työllistymistä, kielitaitoa sekä

elinoloja (ks. esim. Karinen 2011; Martikainen & Tiilikainen 2007, Sarvimäki 2009; Säävälä 2012). Myös juuri maahanmuuttajien ystävyysuhteisiin kohdistuvaa tutkimusta on tehty jonkin verran, tosin aina osana laajempia tutkimuksia.

Suurimmat ystävyysuhteita käsittelevät tutkimukset ovat olleet maahanmuuttajien elinoloja kartoittavia tutkimuksia. Yksi tällainen on Pohjanpään (2003) tutkimus, jossa on selvitetty venäläisten, virolaisten, somalilaisten ja vietnamilaisten maahanmuuttajien ystävyysuhteita osana maahanmuuttajien elinoloja kartoittavaa tutkimusta. Tutkimuksen mukaan maahanmuuttajat solmivat ystävyysuhteita helpommin kotimaansa jäseniin ja suhteet suomalaisiin jäävät usein pinnallisimmiksi naapurisuhteiksi. Näitä tuloksia ystävyysuhteiden vähäisestä solmimisesta suomalaisiin vahvistaa myös pakolaisia tutkineen Kokkosen (2010) tutkimus, jonka mukaan pakolaiset ovat rakentaneet ystävyysuhteita enimmäkseen oman kansallisen tai etnisen ryhmänsä sekä muiden ulkomaalaisten kanssa. Myös Salmisen (1997) ja Ekholmin (1994) pakolaisia käsitelleet tutkimukset osoittavat, että ystävyysuhteita solmitaan enimmäkseen saman kulttuurin jäsenten kanssa.

Toisessa venäläisten, virolaisten, somalilaisten ja vietnamilaisten maahanmuuttajien elinoloja kartoittaneessa tutkimuksessa joka viides maahanmuuttaja ilmoitti, ettei hänellä ollut yhtään läheistä suomalaista tai muun maalaista ystävää Suomessa (Paananen 2005, 28). Sama tutkimus osoitti kuitenkin myös, että Suomessa asutun ajan pidentyessä ystävyysuhteet lisääntyivät ja ystävää vailla olevien määrä pieneni. Lisäksi ajan myötä ystäväverkostot suomalaistuivat, esimerkiksi 1-5 vuotta Suomessa asuneista maahanmuuttajista 15 %:lla ystävät olivat suurimmalta osin suomalaisia. (Paananen 2005, 30.) Kuitenkaan verrattaessa Suomessa asuvien maahanmuuttajien ystävyysuhteita sivunneita tai niihin keskittyneitä tutkimuksia, ei Suomessa vietetty aika näytä selittävän suomalaisten ystävien määrää (Kokkonen 2010, 81).

Tutkimukset antavat siis viitteitä maahanmuuttajien — mahdollisesti myös työperäisten maahanmuuttajien — ja kantasuomalaisten välisten ystävyysuhteiden vähyydestä. Tulokset ovat siinä mielessä huolestuttavia, että juuri näiden ystävyysuhteiden rakentuminen olisi tärkeää, sillä Suomen työelämälle tuomien etujen lisäksi ne lisäävät maahanmuuttajan Suomeen kiinnittymistä, integroitumista sekä hyvinvointia muun muassa ystävyysuhteiden tuoman sosiaalisen tuen kautta (Kim 2001, 122-123). Kantasuomalaisten kanssa solmituista ystävyysuhteista olisi apua työperäiselle

maahanmuuttajalle myös uutta työpaikkaa etsiessä, sillä niiden on tutkittu olevan muiden kansalaisuuksien kanssa solmittuja vuorovaikutussuhteita hyödyllisempää pääomaa työmarkkinoille integroiduttaessa (Karinen 2011, 26-27).

Tutkimukset antavat viitteitä myös siitä, miksi maahanmuuttajien ja kantasuomalaisen väliset ystävyysuhteet ovat vähäisiä, haasteellisia ja pintapuolisia. Yksi syy tähän saattaa löytyä Salmisen (1997) tutkimuksesta, jossa pakolaiset kokivat, että kantasuomalaisen kanssa ei ole helppoa solmia vuorovaikutussuhteita. Ystävystymisen vähyyteen näyttävät vaikuttavan myös suomalaisten kielteiset asenteet ulkomaalaisia kohtaan (Salminen 1997; Ekholm 1994).

Voidaksemme tehdä luotettavia arvioita työperäisten maahanmuuttajien ja kantasuomalaisen kesken solmituista ystävyysuhteista, meidän tulisi kuitenkin saada lisää tietoa aiheesta. Yksi edistysaskel kohti kattavampaa maahanmuuttajatietoutta on jo tehty, sillä valtion Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttamassa, maahanmuuttajien integroitumista ja hyvinvointia käsittelevässä esiselvityksessä nostettiin esille tarve maahanmuuttajien hyvinvoinnin kartoittamisesta (Väänänen ym. 2009). Toivottavasti tämäkin tutkimus on yksi pieni askel kohti parempaa ymmärrystä työperäisten maahanmuuttajien ystävyysuhteista.

Tässä tutkimuksessa työperäisten maahanmuuttajien ystävyysuhteita lähestytään puheviestinnän näkökulmasta Altmanin ja Taylorin (1973) ystävyysuhteiden kehittymistä kuvaavan sosiaalisen läpäisyn teorian kautta. Tutkimuksen tavoitteena on kuvata, millaisia kokemuksia työn perässä Suomeen tulleilla maahanmuuttajilla on ystävyysuhteiden rakentumisesta kantasuomalaisiin. Tutkimus suoritettiin kokoamalla seitsemästä työperäisestä maahanmuuttajasta koostuva haastatteluaineisto ja analysoimalla sitä teemoittelumetodilla.

2 Työperäisten maahanmuuttajien ystävyyssuhteet

2.1 Ystävyyssuhde

Tässä luvussa käsitellään ystävyyssuhdetta. Ensiksi luvussa esitellään, miksi ystävyyssuhteet ovat tarpeellisia työperäisille maahanmuuttajille. Seuraavaksi määritellään ystävyyssuhdetta. Kolmantena luvussa tarkastellaan työpaikan ystävyyssuhteita, koska työpaikka on todennäköisesti ensimmäisiä paikkoja, jossa työperäinen maahanmuuttaja muodostaa vuorovaikutussuhteita kantasuomalaisiin. Viimeiseksi luvussa esitellään ystävyyssuhteiden aikaisempaa tutkimusta.

Ystävyyssuhteet paikallisiin ovat olennainen osa maahanmuuttajan hyvinvointia, sillä läheisinä vuorovaikutussuhteina ne voivat muun muassa vähentää yksinäisyyden tunnetta, auttaa sopeutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan sekä tarjota mahdollisuuden sosiaaliseen tukeen (ks. esim. Paananen 2005, 28-30; Kim 2001, 122-123). Koska työperäiset maahanmuuttajat saattavat tulla Suomeen ilman perhettä, ei heillä välttämättä tullessaan ole yhtään läheistä suhdetta Suomessa asuviin ihmisiin. Tällöin Suomessa rakennetut ystävyyssuhteet tulevat entistä merkityksellisimmiksi yksilön hyvinvoinnille.

Ystävyyssuhteita on tutkittu paljon muun muassa puheviestinnän, psykologian, sosiologian ja kulttuurienvälisen viestinnän tieteenaloilla. Ystävyyssuhteen määritelmästä ei kuitenkaan vielä olla päästy yhtenevään käsitykseen, sillä tutkijat eivät ole päässeet yksimielisyyteen ystävyyssuhdetta määrittävistä pääpiirteistä (Fehr 1996, 6). Useimmat tutkijat tieteenalasta huolimatta ovat kuitenkin samaa mieltä siitä, että ystävyyssuhde perustuu keskinäiselle riippuvuudelle. Esimerkiksi psykologian tutkija Kelley (1979) mukaan ystävyyssuhteessa osapuolet vaikuttavat toinen toisiinsa, kun taas Baxterin ja Montgomeryn (1998) mukaan osapuolet tarvitsevat toinen toistaan rakentaakseen ja ylläpitääkseen yhteisiä merkityksiä vuorovaikutuksen kautta. Yleensä ystävyys määritellään myös vapaaehtoisesti ja ilman vahvaa sosiaalista painetta tapahtuvaksi vuorovaikutukseksi (ks. esim. Kurth 1970; Hartup 1975; Hays 1988; Guerrero, Andersen & Afifi 2011). Vapaaehtoisuus onkin merkittävä tekijä, joka erottaa ystävyyssuhteet esimerkiksi perhe- ja työsuhteista.

Kun ystävyyttä lähestytään viestinnän ja vuorovaikutuksen näkökulmasta, nähdään ystävyysuhteet yhtenä interpersonaalisen viestinnän muodoista. Tällöin ystävyysuhde voidaan määritellä eri tavoin interpersonaalisen vuorovaikutuksen eri näkökulmista riippuen. Esimerkiksi situationaalisen näkökulman mukaan interpersonaalinen ystävyysuhde määritellään sen ulkoisten ominaisuuksien, kuten osapuolten lukumäärän, mukaan (Trenholm & Jensen 2008, 27). Tästä näkökulmasta katsottuna ystävyysuhde voidaan nähdä informaalina viestintänä kahden henkilön välillä.

Kehityksellinen näkökulma sen sijaan ottaa huomioon suhteen sisällön eikä juurikaan kiinnitä huomiota ulkoisiin tekijöihin. Ulkoisia tekijöitä tärkeämpänä nähdään se, miten läheinen vuorovaikutussuhde on ja miten jatkuvaa vuorovaikutus on. (Trenholm & Jensen 2008.) Näkökulman mukaan kaikki vuorovaikutussuhteet alkavat impersonaalisina, eli ne eivät ole henkilökohtaisia tai jatkuvia, ja osapuolet ennakoivat toistensa toimintaa kulttuuristen ja sosiologisten tekijöiden pohjalta. Vuorovaikutussuhde voidaan määritellä interpersonaaliseksi vasta, kun se muodostuu henkilökohtaiseksi ja ainutlaatuiseksi ja kun osapuolet voivat ennakoida toistensa toimintaa syvempiin tekijöihin (esim. tunteet, asenteet) pohjautuen. (Burleson 2010, 149.) Kehityksellisen näkökulman mukaan ystävyysuhde ei siis ala heti kahden henkilön ensikohtaamisesta, vaan ystävyys alkaa oikeastaan vasta suhteen muotoutuessa henkilökohtaiseksi, interpersonaaliseksi.

Ystävyysuhteita on tarkasteltu myös niiden tavoitteiden kautta. Vaikka ystävyysuhteiden tavoitteet voivat vaihdella, ovat ne ensisijaisesti relationaalisia (Hays 1988, 393), eli osapuolet tavoittelevat esimerkiksi toveruutta, kuulumisen tunnetta ja sosiaalista tukea. Ei siis ole yllättävää, että useissa tutkimuksissa tutkimushenkilöiden mielestä ystävän seurassa viihtyminen ja hänen seurastaan nauttiminen olivat päätekijöitä ystävyysuhteen määrittelyssä (ks. esim. Davis & Todd 1982; Weiss & Lowenthal 1975). Relationaalisten tavoitteiden lisäksi suhteeseen voi ajoittain kuulua myös välineellisiä tai tehtäväkeskeisiä tavoitteita, joita ovat esimerkiksi auton korjaaminen ja sairaan ystävän puolesta kaupassa käyminen (Hays 1988, 393).

Tavoitteiden määrittelyn lisäksi erilaisia ystävyysuhteita on pyritty jäsentämään monin tavoin. Ystävyyttä on kategorisoitu esimerkiksi demografisten tietojen (esim. ystäväyden iän ja sukupuolen) sekä kontekstin (esim. työpaikka, koulu, kaukosuhde) perusteella (Fehr 1996, 18). Lisäksi erityyppisiä ystävyysuhteita on kategorisoitu myös sen

perusteella, miten emotionaalisesti läheisiä suhteen osapuolet keskenään ovat (Fehr 1996; Reisman 1981; Hess 1972). Esimerkiksi Hays (1988) on jäsentänyt ystävyysuhteita kolmeen tasoon emotionaalisen läheisyyden perusteella. Tämä jaon mukaan ihmisellä voi olla kavereita (casual friend), ystäviä (close friend) ja parhaita ystäviä (best friend) (Hays 1988).

Selkeitä rajoja eri tyyppisille ystävyysuhteille on kenties mahdotonta tehdä, sillä jo kulttuurimme muokkaa käsityksiämme ystävyysuhteistamme. Esimerkiksi joissakin kulttuureissa ja kielissä esimerkiksi sanojen ”kaveri” ja ”ystävä” välille ei tehdä eroa (Kokkonen 2010, 78), jolloin esimerkiksi Haysin määritelmän mukainen jako ei olisi mahdollinen. Eri tyyppisten ystävyysuhteiden lajittelua voidaan kritisoida myös sillä, että ihmiset määrittelevät ystäviään hyvin eri tavoin (ks. esim. Dainton, Zellej ja Langan 2003, 80-81; Johnson, Wittenberg, Villagran, Mazur & Villagran 2003). Tätä ajatusta tukee myös usein viestinnän ja vuorovaikutuksen tutkimuksessa käytetty näkemys interpersonaalista vuorovaikutussuhteista, kuten ystävyysuhteista, ainutlaatuisina.

Tässä tutkimuksessa ystävyysuhdetta tarkastellaan vuorovaikutuksen, viestinnän ja kulttuurienvälisyyden kautta. Siksi ystävyysuhte nähdään ennen kaikkea vuorovaikutussuhteena. Tutkimuksessa ystävyysuhte määritellään vapaaehtoiseksi, interpersonaaliseksi vuorovaikutussuhteeksi, jonka tavoitteet ja laatu voivat vaihdella, mutta jossa osapuolten ensisijaiset tavoitteet ovat relationaalisia. Tämän lisäksi on tärkeää huomioida eri kulttuurien ja kielten vaikutus ystävyysuhteen määrittelyyn. Tässä tutkimuksessa ”kaverin” ja ”ystävän” käsitteitä ei ole etukäteen eroteltu toisistaan, vaan haastateltavat saavat määritellä ystävän oman käsityksensä, kielensä ja kulttuurinsa mukaisesti.

Koska tämän tutkimuksen kohteena ovat juuri työperäiset maahanmuuttajat, on syytä tarkastella ystävyysuhteita myös työpaikan kontekstissa, muodostuvathan yksin uuteen maahan tulevan työperäisen maahanmuuttajan ensimmäiset vuorovaikutussuhteet usein juuri työpaikalla. Työpaikan ystävyysuhteet voivat rakentua kaikissa organisaatioissa suhteen osapuolten hierarkian tasosta, yksiköstä tai työtehtävästä riippumatta (Sias

1998, 89-91). Ystävyysuhde voi siis rakentua esimerkiksi johtaja-alaisuudessa tai eri työtehtävissä toimien henkilöiden välille.

Tyypillistä työpaikan ystävyysuhteille on, että rajat osapuolten julkisen työntekijäroolin ja yksityiselämässä rakentuneen roolin välillä sumenevat (Marks 1994). Organisaatiolle työpaikan ystävyysuhteista voi olla sekä hyötyä, että haittaa. Ystävyysuhteet voivat esimerkiksi parantaa työmoraalia, vähentää työntekijöiden vaihtuvuutta ja lisätä luovuutta ja innovaatioita työpaikalla. Toisaalta ne voivat myös lisätä epäeettistä käytöstä ja aiheuttaa konflikteja. (Sias 1998, 91.) Kontekstilla eli työpaikalla on suuri merkitys siellä rakentuville ystävyysuhteille. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että työtehtävät, proksemiikka eli fyysinen läheisyys työpaikalla, organisaatiokulttuuri sekä käytettävissä oleva teknologia vaikuttavat ystävyysuhteiden rakentumiseen ja kehittymiseen (Sias 1998, 104).

Työpaikan ystävyysuhteita on tutkittu paljon muun muassa sosiaalisten verkostojen, informaalien vuorovaikutussuhteiden, sosiaalisen pääoman ja informaalin käytöksen kannalta (Sias 1998, 91). Lisäksi tutkimus on keskittynyt erityisesti työpaikan ystävyysuhteiden kehittymisen tutkimukseen ystävyuden ylläpidon tutkimuksen jäädessä taka-alalle (ks. esim Sias 1998; Sias & Cahill 1998; Sias, Gallagher, Kopaneva & Pedersen 2012).

Sen sijaan tarkasteltaessa ylipäänsä ystävyuden tutkimusta, vaikuttaisi viime vuosien tutkimustrendeihin kuuluvan tietokonevälitteisen ystävyuden sekä maantieteellisesti läheisten ja kaukaisten ystävyysuhteiden tutkimus (ks. esim Brody 2013; Miczo, Mariani & Donahue 2011; Sheer 2011; Becker, Johnson, Craig, Gilchrist, Haigh & Lane 2009).

2.2 Kulttuurienväliset ystävyysuhteet

Kulttuurit tuovat oman lisänsä työperäisten maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten välisiin ystävyysuhteisiin. Tässä luvussa käsitelläänkin tarkemmin juuri kulttuurienvälisiä ystävyysuhteita. Ensimmäisenä tutustutaan kulttuurin käsitteeseen,

jonka jälkeen esitellään, mitä on kulttuurienvälinen viestintä. Tämän jälkeen tarkastellaan kulttuurien vaikutusta ystävyysuhteisiin ja pohditaan hieman, millaisia vaikutuksia kulttuurilla on työperäisten maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten ystävyysuhteisiin.

Jotta ymmärrettäisiin kulttuurienvälisiä ystävyysuhteita, on olennaista ymmärtää, mitä on kulttuuri. Kulttuuria voidaan määritellä useista näkökulmista. Kulttuureita voidaan tarkastella esimerkiksi evolutionaarisesta näkökulmasta adaptiivisina eli mukautuvina systeemeinä, joissa kulttuuri kehittyy ja muuttuu kulttuurisen oppimisen kautta (Keesing 1974, 74). Tässä tutkielmassa kulttuuri nähdään kuitenkin enemminkin symbolisena, sosiaalisesti rakentuneena systeeminä. Tällöin kulttuuri rakentuu siis yksilöiden välisestä vuorovaikutuksesta, jossa neuvotellaan heidän tiedoistaan, uskomuksistaan ja käsityksistään maailmasta. Näin syntyy kulttuurillisia sääntöjä tai normeja, joista osan yksilöt tiedostavat vain alitajuisesti ja joiden mukaan kulttuurin jäsenet toimivat. (Keesing 1974, 79-81). Kulttuuriin kuuluu myös kielellisiä ja nonverbaalisia rituaaleja, jotka vahvistavat kulttuurin jäsenten jaettua todellisuutta maailmasta (Kim 2005, 381). Kulttuuri voi koostua siis muun muassa yhteisistä tavoista toimia, yhteisistä arvoista tai samasta uskonnosta ja äidinkielestä.

Työperäisten maahanmuuttajien ja suomalaista välisessä ystävyudessa suhteen osapuolten vuorovaikutus on kulttuurienvälistä. Kulttuurienvälisellä viestinnällä tarkoitetaan viestintää eri kulttuureista tulevien ihmisten välillä (esim. Kim 2010, 454). Usein käsitteellä tarkoitetaan eri kansallisten kulttuurien välistä viestintää, jollaista maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten välinen vuorovaikutuskin on. Kuitenkin laajemmasta näkökulmasta katsottuna näillä kulttuureilla voidaan tarkoittaa myös esimerkiksi eri etnisten ryhmien, yhteiskuntaluokkien tai ikäluokkien kulttuureita. (Gudykunst 2003b, 163.) Gudykunstin (2003b, 164) mukaan moni tutkija rajaa kulttuurienvälisen viestinnän kasvokkaisuviestinnäksi. Teknologian kehitys on kuitenkin muokannut tätä käsitystä ja nykyään iso osa kulttuurienvälisestä tutkimuksesta keskittyy teknologiavälitteiseen viestintään (ks. esim. Guo-Ming 2012; Lebedko 2014).

Kulttuurienvälistä viestintää voidaan tutkia monien mallien ja teorioiden kautta. Esimerkiksi kulttuurienvälinen viestintä voidaan jakaa kulttuureja vertailevaan (cross-

cultural) tutkimukseen sekä eri kulttuurien välisiä kohtaamisia ja vuorovaikutusta tutkivaan (intercultural) tutkimukseen. Siinä missä ensimmäinen keskittyy kulttuurierojen selvittämiseen ja vertailuun, jälkimmäinen pyrkii selvittämään, mitä tapahtuu kun eri kulttuurien edustajat kohtaavat ja ovat keskenään vuorovaikutuksessa. (Gudykunst 2003a, vii.) Tämä tutkimus keskittyy jälkimmäiseen suuntaukseen, sillä tutkimus pyrkii kulttuurierojen löytämisen tai kulttuurien vertailun sijasta rakentamaan kuvaa siitä, millaisia kokemuksia työn perässä Suomeen tulleilla maahanmuuttajilla on vuorovaikutussuhteidensa rakentumisesta kantasuomalaisiin.

Eroja ystävyysuhteen osapuolten kulttuurien välillä voidaan selittää myös jakamalla kaikki kulttuurit individualistisiin ja kollektiivisiin kulttuureihin. Ajatus perustuu siihen, että molemmilla kulttuureilla on yleisiä viestinnän malleja, mutta näiden mallien toteutuksessa on eroja. (Keesing 1974.) Esimerkiksi siis amerikkalaiset ja ranskalaiset ovat individualististen kulttuurien jäseniä, mutta molemmissa maissa individuaalisuus näkyy eri tavoin ja eri vahvuisena. Jokainen kansallinen kulttuuri voidaankin kuvitteellisesti asettaa janalle, jonka toisessa päässä on individualistisin kulttuuri, toisessa kollektiivisin. Individualismi-kollektivismi jakoa on käytetty paljon kulttuureja vertailevassa tutkimuksessa (ks. esim. Croucher 2013; Li 2005). Vaikka tätä jakoa ei tyypillisesti käytetäkään kulttuurienvälisessä tutkimuksessa ja siten se ei ole loogisin valinta tässä tutkimuksessa käytettäväksi, voi jako kuitenkin auttaa hahmottamaan viestintää myös pyrittäessä ymmärtämään, kuvaamaan tai selittämään kulttuurien välisiä kohtaamisia ja vuorovaikutusta, kuten maahanmuuttajien ystävyysuhteita.

Kuten olettaa saattaa, kulttuurilla on monia vaikutuksia kulttuurienvälisiin ystävyysuhteisiin. Esimerkiksi on tutkittu, että kulttuurin vaikutukset näkyvät eniten ja selvimmin kulttuurienvälisen vuorovaikutussuhteiden osapuolten itsestäkertomisessa (Chen 2003). Vuorovaikutussuhteen tyyppin ollessa sama, esimerkiksi ystävyysuhte, individualististen kulttuurien jäsenet, kuten amerikkalaiset, tapaavat kertoa itsestään enemmän kuin kollektiivisten kulttuurien jäsenet, kuten kiinalaiset (ks. esim. Ting-Toomey 1991; Chen 1995). Koska ystävyystyminen vaatii itsestäkertomista, tutkimukset antavat viitteitä siitä, että kulttuurien välisissä kohtaamisissa ystävyystyminen kollektiivisen kulttuurin jäsenen kanssa voi olla hitaampi prosessi kuin individualistisen kulttuurin jäsenen kanssa.

Kulttuurien on tutkittu vaikuttavan myös siihen, miten hallitsemme epävarmuuden tunteita vuorovaikutustilanteissa. Kollektiivisten kulttuurien edustajien on tutkittu kokevan enemmän epävarmuutta ollessaan vuorovaikutuksessa tuntemattoman kanssa, kuin individualistisen kulttuurien edustajien (Gudykunst 1989). Lisäksi kulttuurienvälisissä ystävyysuhteissa sosiaalinen läpäisy on haastavampaa kuin saman kulttuurin välisissä suhteissa (Lee & Boster 1991). Tämä saattaa johtua siitä, että kulttuurin sisäiset normit eivät välttämättä auta ennakoimaan toisen, vieraasta kulttuurista tulevan vuorovaikutusosapuolen toimintaa. Kulttuurienvälisyyden tuoman epävarmuuden ja ennakointimahdollisuuksien vähenemisen voidaankin arvella tekevän ystävyysuhteen rakentumisesta haastavampaa ja hitaampaa.

Työperäiselle maahanmuuttajalle kulttuurienväliset ystävyysuhteet kantasuomalaisiin ovat todella tärkeitä, sillä ne edistävät maahanmuuttajan integroitumista Suomeen ja suomalaiseen yhteiskuntaan. Useimpien Englanti-Suomi-sanakirjojen mukaan integraatiolla tarkoitetaan yhdentymistä (esim. Kielitoimiston sanakirja 2015). Työperäisen maahanmuuttajan kohdalla voidaan puhua sosio-kulttuurisesta integraatiosta eli siitä, missä määrin maahanmuuttaja on vuorovaikutuksessa paikallisten kanssa ja missä määrin hän jakaa yhteiset kulttuurien arvot ja mallit (Van Tubergen 2006, 7). Työperäinen maahanmuuttaja on siis sitä paremmin integroitunut Suomeen, mitä enemmän ja mitä läheisempiä vuorovaikutussuhteita hänellä paikallisiin on ja mitä sujuvammin hän taitaa paikallisen kielen tai murteen. Muita integraation merkkejä ovat esimerkiksi avioituminen paikallisen kulttuurin jäsenen kanssa sekä paikallisen tapakulttuurin ymmärtäminen.

Integroituminen yhteiskuntaan voi lisätä työperäisten maahanmuuttajien hyvinvointia, sillä kantasuomalaisiin rakentuneiden läheisten vuorovaikutussuhteiden lisääntyessä esimerkiksi mahdollisuus sosiaalisen tuen saamiseen ja muuhun sosiaaliseen kanssakäymiseen lisääntyy. Tämä voi olla hyvin merkittävä tekijä varsinkin niiden työperäisten maahanmuuttajien hyvinvoinnille, jotka muuttavat Suomeen ilman perhettä, ystäviä ja sukulaisia. Työperäisen maahanmuuttajan integroitumisesta ei ole hyötyä vain ystävyysuhteen osapuolille. Kuten edellisessä kappaleessa esitettiin, työpaikan ystävyysuhteet voivat muun muassa vähentää työntekijöiden vaihtuvuutta ja

lisätä innovatiivisuutta työpaikoissa (Sias 1998). Näin maahanmuuttajan integroitumisesta ja ystävystymisestä voi hyötyä koko suomalainen yhteiskunta.

Kulttuurienvälisyys tuo siis oman lisänsä työperäisten maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten välisiin ystävyyssuhteisiin. Vaikka kulttuurit voivat hidastaa ystävyyssuhteiden syntymistä kulttuurien sisäisiin ystävyyssuhteisiin verrattuna, voi niistä samalla olla hyötyä koko yhteiskunnalle.

2.3 Ystävyyssuhteen kehittyminen

Tässä luvussa käsitellään ystävyyssuhteen kehittymistä Altmanin ja Taylorin (1973) sosiaalisen läpäisyn teorian (social penetration theory) kautta. Kyseinen teoria kuvaa interpersonaalisten vuorovaikutussuhteiden, kuten ystävyyssuhteiden, kehittymistä. Teoria on tutkimuksen kannalta keskeisessä asemassa, sillä sen ulottuvuuksien kautta on mahdollista rakentaa kuvaa tutkimukseen osalistuvien työperäisten maahanmuuttajien ystävyyssuhteista ja erityisesti siitä, kuinka läheisiä tai pitkälle keittyneitä nämä suhteet ovat. Vaikka teoriaa voidaan käyttää kaikkien interpersonaalisten vuorovaikutussuhteiden kehityksen tarkasteluun, tässä luvussa teoria esitellään juuri ystävyyssuhteiden näkökulmasta.

Altmanin ja Taylorin (1973) itsestäkertomiseen pohjautuva ja vuorovaikutussuhteiden kehitystä kuvaava sosiaalisen läpäisyn teoria auttaa ymmärtämään, millainen ja miten läheinen ystävyyssuhde on kyseessä. Teoriassa sosiaalisella läpäisyllä tarkoitetaan prosessia, jossa henkilöiden vuorovaikutussuhde kehittyy systemaattisesti pinnallisesta yhä syvemmäksi itsestäkertomisen kautta (ks. esim. Altman & Taylor 1973, 5-6). Siksi teoria voidaankin nähdä vaihtoehtona edellisessä luvussa keskustelluille ystävyyssuhteiden kategorisoinneille.

Sosiaalisen läpäisyn teoriassa henkilön persoonallisuuden nähdään koostuvan systemaattisesti organisoiduista aihealueista, kuten seksi, uskonto ja perhe. Nämä aihealueet sisältävät pienempiä keskustelunaiheita, kuten kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita. (Altman & Taylor 1973, 15.) Esimerkiksi perhe-aihealueen

keskustelunaiheisiin voivat kuulua perheenjäsenten määrä, muistot lapsuudesta, asenteet perheenjäseniä kohtaan, perheeseen liittyvät pelot ja perheet omat traditiot. Mitä monipuolisemmin ystävyysuhteen osapuolet kertovat toisilleen näistä aihealueista, sitä läheisemmäksi suhde muodostuu (Altman & Taylor 1973). Suhteen laatua voidaan arvioida teorian kuuden sosiaalisen läpäisyn monipuolisuutta selittävän ulottuvuuden kautta, jotka ovat syvyys (depth), laajuus (breadth), tiheys (breadth frequency), kesto (duration), valenssi (valence) ja todenmukaisuus (veracity) (Altman & Taylor 1973; Gilbert 1976; Tolstedt & Stokes 1984; Wheelless & Grotz 1976).

Näistä ulottuvuuksista tärkeimmät ovat syvyys ja laajuus. Syvyydellä tarkoitetaan sitä, kuinka henkilökohtaista tai intiimiä sosiaalinen läpäisy eli itsestäkertominen on. Esimerkiksi perheenjäsenten määrästä keskusteleminen on huomattavasti pinnallisempi keskustelunaihe kuin perheeseen kohdistuvat pelot. Itsestäkertomisen syvyyttä voidaankin kuvata sipulilla, jossa on kolme kerrosta (ks. esim. Altman & Taylor 1973; Guerrero, Andersen & Afifi 2011). Ensimmäinen ja uloin sipulin kerros sisältää pinnallisia keskustelunaiheita kuten biografiset faktat ja sään (Altman & Taylor 1973, 17). Tällä tasolla itsestäkertominen on helppoa, mistä johtuen uuden tuttavuuden tai tuntemattomankin henkilön on helppo läpäistä vuorovaikutuksen toisen osapuolen itsestäkertomisen ensimmäinen kerros. Toinen kerros sen sijaan sisältää keskustelunaiheita, joista kerrotaan ystäville, perheelle ja kumppanille (Guerrero, Andersen & Afifi 2011, 104). Tällaisia aiheita voivat olla esimerkiksi mielipiteet ja asenteet jonkin aihealueen keskustelunaiheesta (Altman & Taylor 1973, 17). Sipulin sisimmässä kerroksessa keskustelunaiheet ovat intiimeimmät ja niistä ihminen kertoo vain harvoille ja luotetuille (Guerrero Andersen & Afifi 2011, 104). Tällaisia aiheita ovat muun muassa ihmisen syvimät pelot, arvot ja käsitykset omasta itsestä (Altman & Taylor 1973, 18). Sisimmän tason keskustelunaiheet saattavat siis esittää henkilön itsensä kielteisessä valossa tai tehdä hänet muuten haavoittuvaiseksi toisen ihmisen edessä. Teorian mukaan sosiaalisen läpäisyn syvyys kasvaa vuorovaikutuksen myötä (Altman & Taylor 1973, 27).

Sosiaalisen läpäisyn laajuudella tarkoitetaan sitä, kuinka monesta aihealueesta henkilö kokee voivansa keskustella vuorovaikutuksen toisen osapuolen kanssa (Altman & Taylor 1973, 29). Henkilö saattaa esimerkiksi kertoa itsestään todella syvästi, mutta vain kahdella aihe-alueella, kuten harrastusten ja perheen osalta. Toisaalta henkilö

saattaa myös kertoa itsestään hyvin laajasti keskustelunaiheiden pysyessä pinnallisina. Itsestäkertomisen syvyyden ja laajuuden kautta voidaan siis pyrkiä rakentamaan kuvaa siitä, miten monipuolisesti ystävyysuhteen osapuolet tuntevat toisensa, eli millainen suhde on.

Sosiaalisen läpäisyn tiheydellä tarkoitetaan sitä, kuinka usein suhteen osapuolet itsestäkertovat toisilleen (Altman & Taylor 1973, 30). Toisin sanoen tiheydellä tarkoitetaan sitä, kuinka usein vuorovaikutussuhteen osapuolet tapaavat toisiaan ja kertovat toisilleen itsestään. Esimerkiksi henkilö saattaa tavata toista ystävänsä päivittäin kun taas toista hän näkee vain muutaman kerran vuodessa. Tiheys ei välttämättä kuitenkaan vaikuta siihen, miten syvästi tai laajasti ystävykset kertovat itsestään. Sosiaalisen läpäisyn kesto taas kuvaa yhden itsestäkertomiskerran ajallista kestoa (Altman & Taylor 1973, 30). Esimerkiksi kahvihetki ystävän kanssa voi kestää tunnin tai kolme. Teorian mukaan itsestäkertomisen tiheyden ja keston tulisi kasvaa sitä mukaa, kun suhde jatkuu ja kehittyy (Altman & Taylor 1973, 30).

Sosiaalisen läpäisyn myönteistä tai kielteistä varausta, eli sitä miten vastaanottava osapuoli kokee toisen osapuolen itsestäkertomisen, kutsutaan valenssiksi. Ystävän kertoessa esimerkiksi unelmistaan tai onnellisista muistoistaan on läpäisyn valenssi todennäköisesti myönteinen. Jos taas ystävä jatkuvasti kertoo itseään ahdistavista asioista, vihaamistaan henkilöistä tai muuten kielteisistä asioista, saattaa itsestäkertomisen valenssi mennä kielteiseksi. Tällöin sosiaalinen läpäisy voi olla hyvinkin syvää tai laajaa, mutta vastaanottava osapuoli tuntee keskustelunaiheet epämieluisiksi ja pyrkii jatkossa välttämään niistä keskustelua. (Guerrero, Andersen & Afifi 2011, 106.)

Viimeisellä ulottuvuudella, eli todenmukaisuudella tarkoitetaan sitä, kuinka rehellisesti osapuolet kertovat itsestään toiselle (Guerrero, Andersen & Afifi 2011, 106). Esimerkiksi suhteen alussa osapuolet saattavat pyrkiä näyttämään itsensä menestyneempänä, kauniimpana tai onnellisempänä kuin he todellisuudessa ovat. Suhteen edetessä ja muiden ulottuvuuksien kehittyessä saattaakin paljastua, että esimerkiksi ystävän täydellinen parisuhde onkin jotakin aivan muuta. Mikäli

itsestäkertominen on ollut vakavasti valheellista, voi totuuden esiin tuleminen aiheuttaa luottamuksen vähenemistä suhteen osapuolten välillä.

Sosiaalisen läpäisyn teorian mukaan vuorovaikutussuhteen, tässä tapauksessa ystävyyssuhteen, jatkuessa itsestäkertomisen määrä siis kasvaa ja ystävyyssuhteen osapuolet tulevat keskenään läheisimmiksi. Kuten nämä kuusi ulottuvuutta antavat ymmärtää, suhde voi kuitenkin kehittyä monella eri tavalla riippuen siitä, mikä ulottuvuuksista milloinkin kehittyi. Suhde voi esimerkiksi yhtenä hetkenä olla hyvinkin laaja, tiheä ja todenmukainen kaikilla aihealueilla, kun taas toisena hetkenä se voi olla hyvin syvä ja tiheä, mutta samalla jonkin keskustelunaiheen suhteen vähemmän totuudenmukainen tai laaja. Näiden kuuden ulottuvuuden kautta onkin mahdollisuus rakentaa monipuolista kuvaa siitä, millaisiksi työperäiset maahanmuuttajat kokevat ystävyyssuhteensa kantasuomalaisiin.

Sosiaalisen läpäisyn teorian tutkimuskäyttö näyttää painottuvan 1980-luvulle, jolloin sitä sovellettiin useissa parisuhteita käsittelevissä tutkimuksissa (ks. esim. Baxter & Wilmot 1983; Honeycutt & Godwin 1986). Teorian käyttö vaikuttaakin painottuvan juuri parisuhteiden tutkimukseen. Kulttuurienvälisen viestinnän tutkimuksessa teoriaa on hyödynnetty aika ajoin ja juuri kulttuurienvälisen ystävyyssuhteiden tutkimuksessa jo vuosikymmenten ajan (ks. esim. Gudykunst 1985). On kuitenkin huomioitava, että teoriaan perustuvaa tutkimusta kulttuurienvälisistä ystävyyssuhteista on tehty suhteellisen vähän. Viime vuosina esimerkiksi Chen ja Nakazawa (2012) ovat tutkineet, miten eri tyyppiset ja tasoiset ystävyyssuhteet sekä henkilön kulttuurinen tausta vaikuttavat itsestäkertomisen laajuuteen. Aiemmat tutkimukset vahvistavatkin ajatusta siitä, että sosiaalisen läpäisyn teoriaa voidaan käyttää myös työperäisten maahanmuuttajien ystävyyssuhteiden tutkimuksessa.

3 Tutkimuksen toteutus

3.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tavoitteena on kuvata millaisia kokemuksia Suomen työperäisillä maahanmuuttajilla on ystävyysuhteiden rakentumisesta kantasuomalaisiin. Tähän tavoitteeseen pyritään vastaamaan neljän tutkimuskysymyksen avulla.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millaisia ystävyysuhteita maahanmuuttajilla kantasuomalaisten kanssa on?

Tämän tutkimuskysymyksen kautta tarkastellaan, mitä ystävyys työperäisille maahanmuuttajille tarkoittaa. Tämän tarkastelu voidaan nähdä erityisen olennaisena työperäisten maahanmuuttajien ystävyysuhteita tutkittaessa, sillä universaalia ystävyuden määrittelyä ei ole olemassa. Lisäksi kysymyksellä pyritään selvittämään, kuinka monta suomalaista ystävää työperäiset maahanmuuttajat kokevat omaavansa, ovatko he kokeneet tutustuneensa tarpeeksi hyvin ja paljon suomalaisiin, ja onko heidän mielestään suomalaisiin helppo vai vaikea tutustua. Kysymyksen kautta tarkastellaan myös sitä, miten työperäisten maahanmuuttajien ystävyysuhteet suomalaisiin ovat alkaneet. Näin pyritään rakentamaan kuvaa siitä, millaisia ystävyysuhteita työperäisillä maahanmuuttajilla on kantasuomalaisten kanssa.

2. Miten läheisiksi ja kehittyneiksi maahanmuuttaja kokee kantasuomalaisiin rakentuneet ystävyysuhteet?

Tämä tutkimuskysymys pohjautuu Altmanin ja Taylorin (1973) sosiaalisen läpäisyn teoriaan. Kysymys tarkastelee työperäisten maahanmuuttajien kantasuomalaisiin rakentuneita ystävyysuhteita sosiaalisen läpäisyn teorian ulottuvuuksien kautta. Ulottuvuuksia tarkastelemalla pyritään rakentamaan teorian tukemaa kuvaa siitä, millaisia ystävyysuhteita työperäisillä maahanmuuttajilla heidän itsensä mielestä on, sekä siitä, miten pitkälle kehittyneitä ja läheisiä nämä ystävyysuhteet ovat.

3. Millaiset tekijät maahanmuuttajat ovat kokeneet ystävyysuhteiden rakentumista edistäviksi tai hankaloittaviksi?

Tämän tutkimuskysymyksen kautta pyritään selvittämään, millaiset tekijät työperäiset maahanmuuttajat kokevat maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten välisiä ystävyysuhteita mahdollisesti edistävinä tai hankaloittavina. Kysymyksen kautta pyritään tuottamaan uutta ja tarvittavaa tietoa työperäisten maahanmuuttajien ystävyysuhteiden rakentumiseen vaikuttavista tekijöistä, jotta ystäväystymistä voitaisiin tulevaisuudessa paremmin edistää ja tukea.

4. Millainen merkitys maahanmuuttajien mielestä ystävyysuhteilla on suomalaisen yhteiskuntaan integroitumisessa?

Tällä tutkimuskysymyksellä halutaan tuottaa uutta tietoa vähän tutkitusta aiheesta, eli siitä, mikä merkitys ystävyysuhteilla on työperäisen maahanmuuttajan integroitumisessa. Kysymyksen kautta haetaan vastausta siihen, kokevatko työperäiset maahanmuuttajat ystävyysuhteet kantasuomalaisiin merkittävinä tekijöinä yhteiskuntaan integroitumisessa. Kysymyksellä rakennetaan kuvaa myös siitä, miten ystävyysuhteet kantasuomalaisiin auttavat tai voisivat auttaa työperäisiä maahanmuuttajia integroitumaan suomalaisen yhteiskuntaan.

3.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Tässä tutkimuksessa käytetään laadullista tutkimusmenetelmää, eli realistiseen tietokäsitykseen perustuvaa teemahaastattelua. Kun kyseessä on laadullinen ja haastateltavien omiin kokemuksiin perustuva tutkimusmenetelmä, voidaan maailman ajatella olevan sosiaalisesti rakentunut. Tällöin ei ole olemassa yhtä todellisuutta vaan todellisuuden ajatellaan rakentuvan vuorovaikutuksessa ihmisten subjektiivisista käsityksistä ja merkityksistä. (Hirsjärvi & Hurme, 2000.)

Haastattelu, kuten teemahaastattelu, on hyvä menetelmävalinta varsinkin, kun tutkimuksen aiheena on vähän kartoitettu alue. Haastattelu korostaa haastateltavien roolia merkityksiä luovina subjekteina, joilla on mahdollisuus tuoda esille itseään koskevia asioita ja omia käsityksiään. Lisäksi haastattelu on joustava menetelmä, sillä

tarvittaessa haastattelija voi ohjata keskustelua pois sivuraiteilta tai tehdä tarkentavia kysymyksiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 194-195.) Kun tutkimusta ei toteuteta tutkittavien äidinkielellä, antaa haastattelu menetelmänä tutkimushenkilöille paremman mahdollisuuden selventää kertomaansa vuorovaikutuksessa haastattelijan kanssa kuin esimerkiksi kyselylomaketta täyttäessä. Näistä eduista huolimatta haastattelulla on huonojakin puolia, sillä se on usein kallis ja aikaa vievä menetelmä, jossa tutkijalta vaaditaan haastattelutaitoa. Lisäksi haastattelun luotettavuutta voi heikentää haastateltavan taipumus antaa sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 195-196.)

Haastattelulajit voidaan erotella sen mukaan, miten strukturoituja ne ovat. Strukturoidussa haastattelussa kysymykset ja niiden järjestys on ennalta määrätty, kun taas strukturoimaton eli avoin haastattelu on luonteeltaan enemmän narratiivinen. Siinä tutkija selvittelee haastateltavan käsityksiä ja kokemuksia sen mukaan kuin ne tulevat aidosti esille keskustelussa. Puolistukturoitu haastattelu on kahden edellä mainitun välimuoto. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 197.) Yleisesti ottaen puolistrukturoitu haastattelu eroaa strukturoidusta kysymysten muodon ja järjestyksen vapaudella. Yksi tavallisimmista puolistrukturoiduista haastatteluista on tässäkin tutkimuksessa menetelmäksi valittu teemahaastattelu, jossa yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelu etenee keskeisten teemojen mukaisesti (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48). Teemahaastattelussa kaikki valitut teema-alueet käydään läpi, mutta niiden järjestys ja laajuus voivat vaihdella (Eskola & Suoranta 1998, 87).

Puolistrukturoitu teemahaastattelu on valittu tämän tutkimuksen tutkimusmenetelmäksi, koska se mahdollistaa haastateltavien käsityksen ja kokemusten esille tuomisen. Samalla se kuitenkin rajaa haastattelua tutkimuskysymyksiin perustuvilla teemoilla, jolloin keskustelu ei ajaudu sivuraiteille yhtä helposti kuin avoimessa haastattelussa. Lisäksi puolistrukturoitu haastattelu mahdollistaa tarkentavat lisäkysymykset, jolloin haastattelussa on helpompi päästä asian ytimeen tai johdattaa haastateltava asiaankuulumattomista aiheista takaisin itse asiaan. (Hirsjärvi & Hurme 2000.) Avoimeen haastatteluun verrattuna puolistrukturoitu haastattelu myös vähentää haastattelijan virheiden mahdollisuutta, sillä teemoja ja kysymyksiä voi miettiä etukäteen.

Haastateltavat. Tässä tutkimuksessa haastateltaviksi etsittiin työn perässä Suomeen muuttaneita maahanmuuttajia. Tutkimukseen valittavilla henkilöillä tuli myös olla kokemuksia ystävyys-suhteiden rakentumisesta tai rakentumisen yrityksistä suomalaisiin.

Haastateltavia etsittiin Kuopiosta ja Jyväskylästä haastattelukutsulla, jota jaettiin työpaikkojen kautta sähköpostitse sekä Facebookissa. Haastattelukutsu sisälsi informaatiota tutkimuksesta, jonka lisäksi kutsussa kerrottiin kerrottiin aineiston luottamuksellisesta käsittelystä sekä haastateltavien anonymiteetistä. Lisäksi haastateltavia etsittiin lumipallomenetelmän avulla olemassa olevia kontakteja hyödyntäen. Menetelmässä tutkija siis kertoo sosiaaliselle verkostolleen etsivänsä tietynlaisia haastateltavia, jolloin nämä henkilöt voivat kertoa asiasta eteenpäin omille verkostoilleen. Jossain vaiheessa tätä ketjua haastattelukutsu kantautuu henkilölle, joka täyttää haastateltavalle asetetut kriteerit. Myös lumipallomenetelmällä löydetuille haastateltaville lähetettiin haastattelukutsu sähköpostitse, jonka jälkeen he saivat päättää halukkuudestaan osallistua. Aluksi haastateltavia etsittiin vain Kuopiosta, mutta osallistujien vähyden takia haastateltavia päätettiin etsiä myös Jyväskylästä, jolloin saatiin koottua tutkimuksen kannalta tarpeeksi suuri joukko haastateltavia.

Tässä tutkimuksessa haastateltavina toimivat seitsemän työn perässä Suomeen muuttanutta maahanmuuttajaa Kuopiosta ja Jyväskylästä. Jokaisella haastateltavalla on kokemuksia ystävyys-suhteiden rakentumisesta tai rakentumisen yrityksistä suomalaisiin. Kolme haastateltavista oli käynyt Suomessa ennen maahanmuuttoa loman tai opiskelun takia. Yhdellä haastateltavista oli sukulaisia Suomessa, mutta hän oli syntynyt ja kasvanut ulkomailla, eikä omannut Suomen kansalaisuutta. Joidenkin määritelmien mukaan hänet voitaisiin sukulaissuhteidensa takia laskea myös paluumuuttajaksi, mutta koska hän täyttää tässä tutkimuksessa työperäisille maahanmuuttajille asetetut kriteerit, on hänet hyväksytty haastateltavien joukkoon.

Tutkimukseen osallistuneet haastateltavat olivat haastatteluhetkellä 26-67-vuotiaita ja seitsemästä haastateltavasta oli miehiä. Haastateltavat ovat kotoisin kuudesta eri EU-maasta: Virossa, Iso-Britanniasta, Puolasta, Saksasta, Tanskasta ja Unkarista. He olivat

muuttaneet Suomeen työperäisinä maahanmuuttajina 1-44 vuotta sitten. Kuitenkin suurin osa, viisi seitsemästä haastateltavasta oli asunut Suomessa yhdestä yhdeksään vuoteen. Haastateltavat työskentelivät koulutuksen, kasvatuksen, tutkimuksen ja terveydenhuollon aloilla. Heistä kaksi oli opiskellut suomea kotimaassaan ja tuli toimeen suomenkielellä maahan muuttaessaan. Haastatteluhetkellä heistä neljä puhui hyvin tai kohtalaisesti suomea ja yksi kertoi pystyvänsä käymään rajoitettuja keskusteluja suomeksi. Kaksi muuta osasivat joitakin suomenkielen sanoja, mutta hoitivat päivittäiset kanssakäymiset jollain muulla kuin suomenkielellä.

Aineistonkeruu. Noin tunnin kestävät haastattelut sovittiin sähköpostitse ja niiden paikka sovittiin yhdessä haastateltavan kanssa johonkin hänelle mieluisaan paikkaan. Kysyttäessä haastateltava sai tietää haastattelun teemat etukäteen sähköpostitse, mutta varsinaisia kysymyksiä heille ei kerrottu. Osassa käytyjä sähköpostikeskusteluja muistutettiin haastattelujen luottamuksellisuudesta ja haastateltavien anonymiteetistä. Lumipallomenetelmällä löydettyjen haastateltavien kohdalla vastausten luottamuksellisuudesta muistutettiin myös ennen haastattelua ja tarvittaessa sen aikana, mikäli tutkija ja haastateltava tunsivat samoja ihmisiä.

Aineisto kerättiin kasvokkain tehdyillä, puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla. Haastattelurunko (ks. liite 1) sisälsi kuusi teemaa: yleiset taustakysymykset, ystävyysuhteen alkaminen, ystävyysuhteiden luonne, ystävyyttä edistäviä tai haittaavia tekijöitä, ystävyysuhteet ja integroituminen, sekä loppukysymykset. Yleiset taustakysymykset selvittivät haastateltavien ikää, kotimaata, suomenkielen taitoa, Suomessa vietettyä aikaa sekä työhistoriaa Suomessa. Ystävyysuhteen alkaminen -teeman kautta haettiin vastauksia ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Teemalla selvitettiin muuan muassa mitä ystävyys haastateltaville tarkoitti, montako ystävää heillä oli, ja miten heidän ystävyysuhteensa olivat alkaneet.

Ystävyysuhteiden luonne -teeman kysymykset pohjautuivat sosiaalisen läpäisyn teoriaan, ja niiden kautta haettiin vastauksia siihen, miten läheiseksi ja kehittyneiksi maahanmuuttaja kokee kantasuomalaisiin rakentuneet ystävyysuhteensa. Teeman kysymykset rakennettiin kyseisen teorian ulottuvuuksien pohjalta. Esimerkiksi tiheysulottuvuutta selvitettiin kysymällä haastateltavilta, kuinka usein he tapasivat ystäviään.

Koska teorian mukaan itsestäkertomisen tiheyden tulisi kasvaa ystävyysuhteen jatkuessa ja kehittyessä (Altman & Taylor 1973, 30), voitiin vastauksista tehdä arvioita siitä, millainen suhde on kyseessä.

Ystävyyttä edistäviä tai haittaavia tekijöitä -teema sekä ystävyysuhteet ja integroituminen -teema selvittävät nimiensä mukaisesti joko ystävyyttä edistäviä ja haittaavia tekijöitä tai ystävyuden roolia suomalaisen yhteiskuntaan integroitumisessa. Loppukysymyksissä haastateltava sai itse kuvata omia ystävyysuhteitaan ja kertoa vapaasti muuta aiheeseen liittyvää. Tarvittaessa haastattelujen aikana kysyttiin haastattelurungon ulkopuolisia, tarkentavia kysymyksiä. Haastattelujen edetessä loppukysymyksiin lisättiin myös mahdollisuus lähettää terveisiä tai antaa neuvoja Suomeen saapuville työperäisille maahanmuuttajille ja työperäisiä maahanmuuttajia kohtaaville suomalaisille. Tämä lisäys tehtiin, sillä eräs haastateltavista halusi itse lähettää näitä terveisiä. Tutkija huomasi niiden potentiaalinen antaa entistä tarkemman kuvan haastateltavan suhteesta tutkimuksen aiheeseen ja päätti kysyä samat kysymykset seuraaviltakin haastateltavilta.

Haastattelut toteutettiin haastateltavan valinnan mukaisesti joko suomeksi tai englanniksi. Osa haastatteluista tehtiin molempia kieliä käyttäen, eli haastateltava saattoi vaihtaa kieltä kesken vastaamisen. Haastateltavat saattoivat myös käyttää englanninkielisessä haastattelussa välillä suomenkielisiä sanoja ja toisin päin. Näin saattoi tapahtua esimerkiksi tilanteissa, joissa haastateltava ei muistanut suomenkielistä sanaa.

3.3 Aineiston käsittely ja analysointi

Tutkimuksen aineistoa on käsitelty luottamuksellisesti eikä haastateltavien henkilöllisyyttä paljasteta tutkimuksen aikana tai sen jälkeen. Nauhoitetut haastattelut siirrettiin tutkijan koneelle, jonne ne kopioitiin kahtena kappaleena. Haastattelut litteroitiin siten, että kolmansilla osapuolilla ei ollut mahdollisuutta kuulla haastatteluja tai nähdä litteroitua aineistoa.

Toteutettujen haastattelujen pituus vaihteli kolmestakymmenestä neljästä minuutista tuntiin ja neljään minuuttiin. Litteroitua materiaalia näistä seitsemästä haastattelusta kertyi yhteensä 107 sivua (fontti 12, riviväli 1,15). Litterointi toteutettiin asiatarkasti, jolloin esimerkiksi haastateltavien mutinat tai lisäsanat voitiin jättää pois. Suomenkieliset haastattelut litteroitiin yleiskielelle ja englanninkieliset amerikanenglanniksi. Näin voitiin korjata mahdolliset kielioppivirheet ja piilottaa murteet tai aksentit, jotka olisivat voineet paljastaa haastateltavan henkilöllisyyden. Henkilöllisyyden piilottamiseksi litteroinnissa siis vaihdettiin murre sanat yleiskielelle ja poistettiin haastateltavalle tyypilliset lausahdukset. Lisäksi tutkimuksessa käytettävissä sitaateissa haastateltavien nimet, työpaikat ja kansalaisuudet on piilotettu haastateltavien anonyymiteetin varmistamiseksi. Sitaateissa haastateltavista käytetäänkin lyhenteitä H1, H2 ja niin edelleen.

Aineiston analyysi toteutettiin osittain teorialähtöisesti ja osittain induktiivisesti eli aineistolähtöisesti. Teorialähtöistä teemoittelua käytettiin toisen tutkimuskysymyksen kohdalla rakennettaessa kuvaa työperäisten maahanmuuttajien ystävyys-suhteista sosiaalisen läpäisyn teorian ulottuvuuksien näkökulmasta. Koska ystävyys-suhteita tutkittiin teorian pohjalta, oli perusteltua käyttää teorian ulottuvuuksia teemoittelun pohjana. Aineistosta siis pyrittiin tekemään tulkintoja jokaisesta kuudesta teemana toimivasta ulottuvuudesta, joita olivat itsestäkertomisen syvyys, laajuus, tiheys, kesto, valenssi ja todenmukaisuus. Käyttämällä näitä kuutta teemaa, oli tarkoituksena saada rakennettua teoriaan pohjautuva näkökulma työperäisten maahanmuuttajien ystävyys-suhteista. Muilta osin teemoittelu tehtiin aineistolähtöisesti, jolloin litteroidusta aineistosta pyrittiin tekemään merkitysten tulkintoja, eli löytämään piirteitä jotka eivät olleet litteroidussa aineistossa suoranaisesti lausuttuina. Näin pyrittiin tuomaan esille haastateltavien uniikkeja kokemuksia ystävyys-suhteiden rakentumisesta kantasuomalaisiin.

Litteroidun aineiston teemoittelun apuna käytettiin koodausta. Litteroiduista haastatteluista siis eroteltiin teemoja värikoodeja apuna käyttäen, eli tiettyyn teemaan liittyvät tekstiosuudet värjättiin saman värisiksi. Samaan teemaan kuuluvat aineiston tekstiosuudet koottiin yhteen. Jokaiselle tutkimuskysymykselle tehtiin oma Word-tiedosto, johon koottiin tutkimuskysymyksen alle kuuluvat teemat ja teemoihin kuuluvat

tekstiosuudet. Näin tutkimuskysymysten ja teemojen hahmottaminen helpottui. Tällaisen teemoittelun haittapuolena on kuitenkin se, että jokainen haastattelu pirstoutuu usean teeman alle, jolloin on haastavampaa tehdä päätelmiä yhden haastateltavan kokemuksista. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 136-173.) Tässä tutkimuksessa pirstoutumista pyrittiin hallitsemaan litteroimalla haastattelut ensin kokonaisina omiin Word-tiedostoihinsa. Tämän jälkeen litteroitu aineisto värikoodattiin ja teemoiteltiin uusiin tiedostoihin, jolloin kokonaisiin haastatteluihin oli tarvittaessa mahdollista palata.

Aineiston analyysissä on tärkeää huomioida, että yksi haastateltavista ei kokenut omaavansa kantasuomalaisia ystäviä, mutta hänellä oli tuttavasuhteita kantasuomalaisiin. Hänellä ei siis ole omia kokemuksia siitä, millaisia kantasuomalaisiin rakentuneet ystävyysuhteet ovat. Haastateltavalla kuitenkin oli kokemuksia ystäväystymisen yrityksistä, mikä nähtiin tutkimuksen kannalta riittäväksi kokemukseksi, sillä kokemuspohjallaan haastateltava pystyi kertomaan arvokkaita kokemuksiaan jokaisen tutkimuskysymyksen aiheista. Ystävien puute on kuitenkin mahdollisesti saattanut vaikuttaa tuloksiin rakennettaessa kuvaa ystävyysuhteista sosiaalisen läpäisyn teorian ulottuvuuksien avulla, sillä tuttavasuhteissa itsestäkertominen on yleensä ystäväsuhteita pinnallisempaa.

4 Tulokset

4.1 Käsitteitä ystävyysuhteesta

Jotta voitaisiin rakentaa kuvaa työperäisten maahanmuuttajien kokemuksista ystävyysuhteiden rakentumisesta kansasuomalaisiin, on tärkeää selvittää, mitä ystävä haastateltaville tarkoittaa. Yhteistä kaikille haastateltaville oli, että he tekivät eron erilaisten ystävyysuhteiden välille. Haastateltavat erottivat tutun tai kaverin ystävästä siten, että ystävä nähtiin tuttua ja kaveria läheisempänä henkilönä, kuten seuraavat esimerkit antavat ymmärtää:

H1: Kaverit ovat vähän isompi porukka ihmisiä, joita sinä tunnet. Mutta et välttämättä tunne heitä riittävän syvästi, henkilökohtaisesti. Kavereihin ei ole tällaista tiiviimpää suhdetta.

H2: No lähinnä sillä tavalla että työkaveri tai kaveri, se ei oo niin syvästi se... Se suhde, että sitä puhutaan yleensä sitten sellaisista yleisistä asioista, mutta ystävänsä kanssa myöskin pystyy puhumaan, jos on vaikka jotakin ongelmia ja jotakin sellaista... Sellaisia syvästi asioita pystyy pohtimaan sellaisen kanssa.

H4: So there are people who you are acquaintances with, maybe that you wouldn't go as far as saying a friend. People that you talk to quite happily but maybe not those kind of people you necessarily tell everything to or presume to know a lot about them. So yeah, for me that difference between acquaintances and friends is really down to trust and how well you know them really.

Kuten yllä olevat esimerkit antavat ymmärtää, haastateltavat näkivät ystävyysuhteen usein kaverisuhtetta läheisempänä. Lisäksi haastateltavat kategorisoivat ystäviään eri tavoin. Osa heistä kertoi omaavansa parhaan ystävänsä, kun taas toiset tekivät eron vain ystävien ja kavereiden tai tuttujen välille:

H7: No voin kertoa, että hän on paras ystäväni.

H3: I think with friends you can put them into, like categories. [--] So I think you can say you have best friends and you have acquaintances that you know and then work colleagues, some of the people here I am friends with. [--] I wouldn't say that there is one (paras ystävä) that is closer than any of the others.

Lisäksi haastateltavat saattoivat kertoa, että heille oli tärkeää olla kategorisoimatta ystäviään tärkeisiin ja vähemmän tärkeisiin ystäviin. Sen sijaan ystävyysuhteet nähtiin enemminkin uniikkeina ja ainutlaatuisina:

H5: No I wouldn't say I have a best friend. I have friends and I have people I know. [--] It's hard because they know me in different ways, they got to know me in different ways. The one who knows me longest is now my friend for fifteen years but I wouldn't say that she is... She knows me different than other people because she knows how I have developed over the years. And then I have friends I have studied with and they don't know me as well as she does. But I wouldn't say there are levels. It's just people who know you differently.

Ystävän käsitteestä keskustellessa haastateltavat nostivat esille luottamuksen yhtenä tärkeänä ystävän ominaisuutena. Ystävään luotettiin, minkä takia hänelle uskallettiin kertoa myös henkilökohtaisia asioita, kuten omia ongelmia. Näin ystävä toimi siis sosiaalisena tukena työperäiselle maahanmuuttajalle. Alla esimerkkejä luottamuksesta ja ystävyysuhteen kautta saatavasta sosiaalisesta tuesta:

H3: And it is someone you trust as well.

H1: Ja he, joiden kanssa voi jakaa murheita ja joihin voi tukeutua, nojautua, jos on vaikka elämässä joku ongelma.

Olennaista ystävyysuhteessa oli joidenkin haastateltavien mielestä myös suhteen vapaaehtoisuus, mikä ilmeni siten, että ystävän kanssa oli helppo tai mukava olla:

H4: Someone you can trust, someone you are comfortable around, someone you enjoy being around. And... Someone socially rewarding to be around.

Lisäksi haastateltavat kuvasivat ystävää samoja intressejä omaavaksi, pitkäaikaiseksi ja sellaiseksi henkilöksi, jolta voi pyytää välineellistä apua, kuten muuttoapua. Pitkäaikaisuuteen liittyi myös ajatus lähes elinikäisestä ystävyysuhteesta ja siitä, ettei ystävä ollutkaan ystävä, mikäli vuosien yhteydenpito loppuisi esimerkiksi toiseen kaupunkiin muuton takia.

Olemassa olevat ystävät. Haastateltavilla oli hyvin erilaisia kokemuksia siitä, montako kantasuomalaista ystävää he omasivat. Olennaista tulosten kannalta oli, ettei yhdellä haastateltavista ollut yhtään suomalaista ystävää, vaikkakin hän kertoi omaavansa suomalaisia tuttavuuksia. Myös muilla haastateltavilla oli varsinaisten ystäviensä lisäksi tuttuja tai kavereita. Tässä muutamia esimerkkejä, joissa haastateltavat kertovat suomalaisten ystäviensä määrästä:

H7: Sanoisin että ei ole. Ei ole yhtään.

H3: Close friends I see often, about five. In Finland. [--] And then... Well I have got a massive network of people that I know in Finland... That I do call friends when I see.

Lisäksi haastateltavilla oli suomalaisia ystäviä, jotka he kokivat täysin tai lähes oman kulttuurinsa tai kotimaansa jäseniksi. Tällaisten ystäviensä tapauksissa toinen ystävä vanhemmista saattoi olla haastateltavan kotimaasta kotoisin tai ystävä perheeseen kuului haastateltavan kotimaalaisia. Näissä tapauksissa ystävä siis osasi haastateltavan äidinkielen ja oli asunut tämän kotimaassa useamman vuoden. Eräs haastateltavista kuvailee tällaista ystäväänsä näin:

H7: Hän on lähes 100% kuin (kansalaisuus) mies, mutta totta kai tiedän että hän ei ole.

Työperäisillä maahanmuuttajilla oli hyvin erilaisia kokemuksia siitä, olivatko he tutustuneet niin moneen kantasuomalaiseen kuin olisivat halunneet ja niin hyvin kuin olisivat halunneet. Haastateltavat kokivat muun muassa, etteivät he olleet tutustuneet niin moneen kantasuomalaiseen kuin olisivat halunneet, eivätkä niin hyvin kuin olisivat halunneet. Lisäksi näissä tilanteissa saatettiin kokea tutustumisen olleen hankalaa aluksi, mutta helpottuneen myöhemmin:

H5: No, for sure not. I have lived in many countries and Finland is probably the hardest country for me to live and socialize with because if you don't know anybody here you don't get really in contact with somebody who is Finnish it's more...

H3: Not at first. No, definitely not.

Toisaalta haastateltavat myös kertoivat myös olevansa tyytyväisiä suomalaisten ystäviensä määrään ja siihen, kuinka hyvin heihin oli tutustuttu. Olennaista on, että haastateltavat, jotka olivat tyytyväisiä ystävämääräänsä saattoivat kuvailla itseään erakkoluonteiksi, jotka eivät välttämättä tarvitse ystäviä, mistä johtuen nämä haastateltavat eivät luultavasti myöskään kaivanneet tutustua kovin moneen suomalaiseen:

H1: Kyllä, kyllä. [--] Mutta kun en välttämättä itse koe tarvitsevani mitään ystäviä niin...

Lisäksi haastateltavat saattoivat verrata omaa tilannettaan johonkin toiseen tilanteeseen tai ihmiseen. He esimerkiksi kokivat tutustuneensa suomalaisiin hyvin tai enemmän kuin joku heidän tuntemansa Suomessa asuva ei-suomalainen. Haastateltavat saattoivat myös kaivata suurempaa, samanlaista ystävä- tai kaveriverkostoa, jollainen heillä oli ollut kotimaassa. Molempia yllä kuvailtuja kokemuksia kuvataan seuraavissa esimerkeissä:

H7: Esimerkiksi vaimoni kertoi joskus, että se on vähän vaikeaa hänelle. [--] Esimerkiksi hän kertoi, että naistenvuorossa ei ole samaa saunaelämää kuin miestenvuorossa ja se on vaikeaa keskustella tai muuta.

H3: Do you know when I was in in (kotimaa), literally I have known hundreds of people. [--] I do miss that.

Puhuttaessa siitä, oliko suomalaisiin helppoa vai vaikeaa tutustua, koettiin tutustuminen vaikeaksi. Haastateltavat kertoivat, että erityisesti hidasta tai vaikeaa oli vuorovaikutussuhteessa eteneminen pinnallisemmasta tuttavatasosta läheisemmäksi. Joskus tuttavasuhteen ystävyudeksi rakentuminen kesti vuosia. Ystäväystymisen vaikeuteen saatettiin liittää myös ajatus luottamuksen hitaasta syntymisestä, mikä hidasti tutustumista.

H4: Sometimes I think it can be quite hard to get past that acquaintance level on to actually friendship when I'm actually talking a bit more about things that are a little bit more personal and getting to really know people and for them to open up maybe. So that can maybe take some time.

H3: It is harder than in (kotimaa). [--] Because Finns are completely reserved. And it takes them a long time to trust somebody.

Suomalaisiin tutustumisen vaikeudesta ja ystävyysmerkityksellisyydestä kertoo myös se, että maahanmuuttajat saattoivat kokea ystäväystymisen niin hankalaksi, että he harkitsivat maasta pois muuttamista:

H5: It's something I have never expected to be so hard due to my experiences. And it's definitely going to be the reason why I will move to another country or maybe even back home.

Haastateltavien kokemusten mukaan suomalaisiin tutustuminen ei kuitenkaan ollut yksinkertaisesti vaikeaa. Esimerkiksi eräs haastateltavista koki tutustumisen olevan nyt helpompaa kuin hänen muuttaessaan Suomeen useampi vuosikymmen aiemmin:

H6: Ja ihmiset puhuvat nyt. Hississä puhutaan. Itse olen vähän sellainen avoin ihminen, että voin puhua vaikka mistä milloin tahansa, mutta nykyisin se ei ole niin outoa.

Lisäksi osa haastateltavista ei osannut vastata kysymykseen tutustumisen vaikeudesta.

Ystävyysuhteen alkaminen. Haastateltavien ystävyysuhteet olivat usein alkaneet työpaikalla. Tällöin suhteet ovat alkaneet kollegoiden välisinä vuorovaikutussuhteina, joissa osapuolet olivat aluksi yleensä keskustelleet työasioista ja olleet muuten keskenään tekemisissä työn takia. Ajan myötä keskustelunaiheet olivat laajentuneet monipuolisimmiksi ja suhteet olivat kehittyneet ystävyysuhteiksi. Alla olevassa esimerkissä yksi haastateltavista kertoo työpaikalla alkaneista ystävyysuhteistaan:

H5: First it was more like the colleague level and they knew that I didn't know somebody here but —. [--] I couldn't say he point where it started. It was just that our team was completely new, I was the last one to join it and somehow our personalities just fit together and from the beginning on we had lots of fun and they helped me move here and get around the city and then at some point we just started to spend our free times also.

Toinen aineistossa toistunut ystäväystymistapa oli naapuriin ystäväystyminen. Näissä tapauksissa ystävyys oli alkanut lähes heti jommankumman osapuolen muutettua uuteen asuntoon. Näille suhteille ominaista oli, että ystävyysuhteet olivat rakentuneet naapureihin, jotka asuivat varsin lähellä maahanmuuttajaa, esimerkiksi samassa kerrostalossa tai viereisessä omakotitalossa. Naapureiden kanssa rakentuneet

ystävyyssuhteet olivat alkaneet esimerkiksi, kun haastateltava oli käynyt toivottamassa uuden naapurin tervetulleeksi tai osallistunut talon yhteiselle saunavuorolle:

H7: Se oli minun toinen päivä (asunnossa), että olin ensimmäistä kertaa saunassa ja tämä oli Suomessa. Koska olin kotimaassani myös saunassa, mutta se ei ole sama, koska esimerkiksi tämä on miesten vuoro ja oli oikein hyvä fiilis. Että nopeasti ajattelin, että minulla on paljon kavereita.

Haastateltavat olivat tutustuneet ystäviinsä myös jo olemassa olevien verkostojensa kautta. Näissä tapauksissa haastateltavan ystävä tai tuttu oli esitellyt haastateltavan ihmiselle, josta sittemmin oli tullut hänen ystävänsä. Seuraavassa esimerkissä yksi haastateltavista kertoo, miten hän on saanut ystäviä verkostojen kautta:

H3: And once you get to know one person you honestly get to know about hundred through these tiny little connections that everybody has got.

Näiden kolmen usein toistuneen ystäväystymistävän lisäksi ystävyysuhteita oli solmittu esimerkiksi asiakaspalvelutilanteissa:

H2: Minä tulin asiakkaana, hän oli kaupassa töissä ja... Ja sitten minulla oli sellainen erikoisjuttu mitä piti ostaa tästä kaupasta. Ja tästä sitten muutaman puhelun hän on soittanut minulle ja kysynyt onko se varmasti se mitä me tarvitaan. [--] Ja sitten se selvisi, että hän asuu jossakin aika lähellä meitä ja joskus sitten lenkillä kävi meillä katsomassa.

Haastateltavien ystävyysuhteet olivat siis kolmen usein toistuneen ystäväystymistävän lisäksi alkaneet monissa eri tilanteissa, kuten yllä kuvatussa asiakaspalvelutilanteessa sekä erilaisissa sosiaalisissa tapahtumissa.

4.2 Ystävyysuhteet sosiaalisen läpäisyn teorian näkökulmasta

Työperäisten maahanmuuttajien suomalaisiin rakennettujen ystävyysuhteiden laajuutta tarkasteltiin kartoittamalla, mistä aiheista ystävien kanssa keskusteltiin, mistä ei keskusteltu, ja oliko puheenaiheita jotka koettiin epämukaviksi tai joista ei muuten haluttu keskustella.

Kaikki haastateltavat kertoivat keskustelewansa ainakin yhden ystävönsä kanssa perhe ja parisuhde -teemasta. Tähän teemaan lukeutui sekä sukulaisista, perheestä että parisuhteesta keskusteleminen ja aiheita olivat esimerkiksi poikaystävöstä ja avioero-prosessista keskusteleminen:

H3: We do actually, relationships and family are talked about a lot.

Tavallista oli myös vaihtuvista, ajankohtaisista asioista keskusteleminen. Nämä asiat saattoivat olla esimerkiksi haastateltavan tai hänen ystävönsä sen hetkisten kuulumisten vaihtoa, säästä keskustelua tai pinnalla olevista uutisista keskustelua:

H7: Esimerkiksi nyt on tärkeä teema aina, että muutamme uuteen kotiin [--].

Työperäiset maahanmuuttajat keskustelivat ystäviensä kanssa myös omista tai yhteisistä harrastuksista ja mielenkiinnonkohteista. Tämän teeman keskustelunaiheita olivat muun muassa urheilu sekä seuraavassa esimerkissä mainittavat kirjat ja elokuvat:

H2: Kirjallisuus, hyvät kirjat ja elokuvat, kaikki sellaiset asiat.

Lisäksi haastateltavat keskustelivat ystäviensä kanssa työstä. Työ-teemasta keskusteleminen ei ollut yhteydessä siihen, oliko haastateltava tutustunut ystävönsä työn kautta vai ei. Työstä voitiin siis keskustella sekä työn kautta tavattujen ystävien, että muulla tavoin tavattujen ystävien kanssa. Alla eräs haastateltavista kertoo keskustelewansa työstä ystävönsä kanssa:

H1: No se vaihtelee laidasta laitaan mutta varmaan suurin osa liittyy työuraan [--].

Keskusteluja käytiin myös lukuisista muista aiheista. Haastateltavat keskustelivat ystäviensä kanssa intiimeistä asioista, kuten seksistä. Myös kulttuurierot, politiikka ja varallisuus olivat aineistossa esiintyneitä puheenaiheita. Lisäksi haastateltavat saattoivat kertoa keskustelewansa ”kaikesta yleisestä” tai ”kaikesta” ystäviensä kanssa.

Haastateltavien kokemukset erosivat toisistaan siinä, miten avoimesti he keskustelivat eri aiheista. Toisaalta haastateltavat kokivat voivansa keskustella kaikista aiheista

ainakin pinnallisesti, eikä heille tullut mieleen aihetta, josta he eivät olisi halunneet keskustella. Esimerkiksi perhe koettiin sellaisena keskustelunaiheena, josta voitiin puhua ainakin pinnallisesti, mutta jonka kaikista osa-alueista ei haluttu keskustella ystävien kanssa:

H2: Esimerkiksi jotakin yleisiä asioita kyllä puhutaan tästä lasten kasvatuksesta, mutta ei ihan viimeisten päälle mitä siinä lapsille kuuluu ja miten he pärjäävät.

Toisaalta aineistosta tuli esille myös monia aiheita, joista haastateltavat eivät keskustelleet tai eivät halunneet keskustella ystäviensä kanssa, tai joista keskusteleminen koettiin epämukavaksi. Yksi yleisimmistä aiheista, joista kantasuomalaisten ystävien kanssa ei keskusteltu, oli seksi. Seksistä joko ei keskusteltu yhdenkään suomalaisen ystävänsä kanssa, tai siitä keskusteltiin joidenkin, muttei kaikkien kantasuomalaisten ystävien kanssa:

H5: With one of them for sure, with the other one maybe not, because she doesn't know me that well. And she is also very... She is distanced, she is not that close.

Myös uskonto osoittautui aiheeksi, josta haastateltavat eivät keskustelleet kantasuomalaisten ystäviensä kanssa. Uskonnosta ei keskusteltu esimerkiksi, koska uskottiin ystävänsä omaavan eri näkökulman aiheeseen. Haastateltavat kokivat myös, ettei aiheesta keskusteltu, koska kaikki kantasuomalaiset ystävät olivat luterilaisia tai he eivät olleet kovin uskonnollisia, minkä takia uskontoa ei nähty mielekkäänä keskustelunaiheena:

H3: Never ever religion. [--] It is not such a big deal to be religious. So they just don't seem to talk about it.

Kolmas aihe, josta ei keskusteltu kantasuomalaisten ystävien kanssa oli politiikka. Haastateltavat kokivat muun muassa, etteivät ystävät olleet kiinnostuneita haastateltavan kotimaan politiikasta tai että aihe oli tylsä, minkä vuoksi siitä ei keskusteltu:

H7: Mutta tämä on esimerkiksi oikein mielenkiintoista, että Suomessa suomalaiset ei kysy kotimaani politiikasta.

Haastateltavat saattoivat kokea myös, ettei kantasuomalaisen ystävän kanssa keskusteltu raha-asioista. Tällöin haastateltavat kuvailivat esimerkiksi, etteivät ystävät halunneet keskustella avoimesti raha-asioista, kuten palkasta tai lomamatkan hinnasta:

H2: Että suomalaiset eivät yleensä halua keskustella näistä omista raha-asioista.

Suhteen syvyys. Työperäisten maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten välisten ystävyysuhteiden syvyyttä kartoitettiin tutkimalla, miten pinnallisista tai henkilökohtaisista asioista haastateltavat ystäviensä kanssa keskustelivat. Kaikki haastateltavat kuvailivat käyneensä kantasuomalaisten ystäviensä kanssa vähintäänkin sosiaalisen läpäisyn teoriassa kuvattuja ensimmäisen tason keskusteluja. Tämän tason keskustelunaiheet sisälsivät siis pinnallisia keskustelunaiheita esimerkiksi siitä millainen sää on:

H7: Esimerkiksi, että sää on hyvä, sää ei ole hyvä.

Pinnallisista ystävyysuhteista antoivat viitteitä myös ne haastateltavat, jotka kuvailivat keskustelewansa ystäviensä kanssa yleensä hyvin neutraaleista aiheista ja välttelevän erimielisyyksistä keskustelua. Tällainen toiminta saattaa viitata siihen, että keskustelut pysyivät tai ne haluttiin pitää yleensä jokseenkin pinnallisina ensimmäisen tai toisen tason keskusteluina, jolloin osapuolet eivät todennäköisesti paljastaneet toisilleen omia arvojaan tai syviä mielipiteitään:

H7: Because as I mentioned we talked about these very neutral topics most of the time so we don't really have anything to disagree about.

Myös perheestä ja parisuhteesta keskustellessa haastateltavat saattoivat kertoa keskustelun olevan melko pinnallisella tai yleisellä tasolla. Tällöin saatettiin esimerkiksi kysellä kuulumisia, mutta keskustelu ei edennyt henkilökohtaisemmalle tasolle:

H7: But these are kind of very normal things that, "oh yeah, how is...". Not really deep but these general things.

Aineistosta ilmeni myös viitteitä henkilökohtaisista ja syvemmistä ystävyysuhteista. Esimerkiksi haastateltavat saattoivat kokea, että he pystyivät keskustelemaan avoimesti

kantasuomalaisien ystäviensä kanssa perheeseen tai parisuhteeseen liittyvistä aiheista. Haastateltavat saattoivat myös kokea voivansa keskustella kaikesta aiheeseen liittyvästä avoimesti. Toisaalta haastateltavat myös kertoivat, etteivät he puhuneet aivan kaikesta perheeseen ja parisuhteeseen liittyvästä, mutta he silti kuvailivat käyneensä ystäviensä kanssa syvällisiä keskusteluja tietyistä perheeseen tai parisuhteeseen liittyvistä aiheista, kuten avioerosta:

H2: Kun se oli se eroprosessi, se oli aika kipeä prosessi molemmille ja näistä aika usein keskusteltiin.

Avioerosta keskusteleminen voidaan nähdä myös omista henkilökohtaisista ongelmista keskustelemisena. Tällaisista aiheista keskusteleminen antaa viitteitä siitä, että ystävyysuhde olisi syvä ja henkilökohtainen, sillä osapuolet uskaltavat jakaa toisilleen herkäksi koettua informaatiota. Avioeron lisäksi haastateltavat keskustelivat ystäviensä kanssa muistakin henkilökohtaisista ongelmista, kuten osapuolten omaan terveyteen liittyvistä asioista:

H3: Today she is opened up about a health problem which she wouldn't have done like a year ago. So it obviously means she trusts me because she hasn't told many people about this.

Ystävyysuhteiden syvyys saattoi tulla esille myös siinä, kuinka haastateltavat kuvailivat ystäviään. Teorian mukaisen toisen tai jopa kolmannen tason ystävyysuhteesta antaa merkkejä erään haastateltavan kuvaus ystävästään, jossa hän liittyy ystävänsä hyvin läheistä vuorovaikutusta symboloivan käsitteen sydänystävältä:

H5: I would say the one is my soulmate.

Sitä kuinka syviä tai henkilökohtaisia ystävyysuhteet olivat, tutkittiin myös pyytämällä haastateltavia muistelemaan sellaisia tilanteita, joissa ystävä oli ylittänyt haastateltavan soveliaaksi kokeman vuorovaikutuksen rajat. Näissä tilanteissa ystävät olivat yleensä sanoneet jotakin, mikä sai haastateltavat tuntemaan olonsa epämukavaksi, eivätkä he halunneet keskustella asiasta ystävänsä kanssa. Tällaisiksi koettuja tilanteita tuli esille haastatteluissa ja ne liittyivät seksiin tai deittailuun. Ystävät olivat esimerkiksi

pyytäneet haastateltavia arvioimaan naispuolisen henkilön ulkonäköä sekä kertoneet yllättäen yksityiskohtaisesti seksielämästään:

H2: Joskus oli sellainen tilanne, että yksi näistä ystäväistä on puhunut yks kaks sitten omasta seksielämästä. [--] Sen työpaikan kaverin kanssa me puhutaan kyllä jotakin sellaisia yleisiä asioita. [--] Jotakin vitsejä, mutta hän meni ihan sellaisiin yksityiskohtiin.

Nämä tilanteet paljastavat, mihin ystävyysuhteen henkilökohtaisuuden ja syvyyden rajaviiva suhteen asettuu. Nämä epämukaviksi koetut tilanteet eivät olleet syventäneet suhdetta tai vieneet sitä henkilökohtaisemmaksi vaan haastateltavat olivat kokeneet ystävänsä puhuvan liian henkilökohtaisista asioista ja siksi pyrkineet pakenemaan tilanteesta ja välttämään keskustelua aiheesta tulevaisuudessa. Alla edellisessä esimerkissä esiintynyt haastateltava kertoo, kuinka ratkaisi yllä kuvatun tilanteen:

H2: Että hän on avautunut silloin ja periaatteessa minä en ole kommentoinut näitä asioita sitten ja hän on itse huomannut, että jotenkin minä en halua näistä puhua ja se loppui se homma ja sen jälkeen ei olla enää puhuttu.

Tärkeää on ottaa huomioon myös se, että usein haastateltavat eivät muistaneet yhtään tilannetta, jossa ystävä olisi ylittänyt haastateltavan soveliaaksi kokeman vuorovaikutuksen rajat. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että ystävyysuhteet olivat niin syviä, ettei epäsoveliaiksi koettuja vuorovaikutustilanteita yksinkertaisesti ollut. Voi myös olla mahdollista, että ystävyysuhteen molemmat osapuolet tunnistivat, missä soveliaan vuorovaikutuksen raja kulki, eivätkä vuorovaikutuksessa ylittäneet tätä rajaa.

Tapaamisten tiheys. Tutkimuksessa kartoitettiin myös sosiaalisen läpäisyn tiheysohottuvuutta, eli sitä kuinka usein haastateltavat tapasivat ystäviään. Tapaamisten tiheys oli selvästi yhteydessä siihen, oliko ystävä myös työkaveri tai naapuri. Työkavereita nähtiin yleensä lähes joka päivä ja heitä nähtiin yleensä myös muualla kuin työpaikalla:

H2: No, se joka on työpaikalla minun kanssa, se on lähes joka päivä.

H5: [--] We meet for coffee or something, depending on how her situation is.

Haastateltavat saattoivat nähdä naapuriksi luokiteltuja ystäviään päivittäin. Yleisempää kuitenkin oli, että naapureita nähtiin hieman harvemmin kuin työkavereita, esimerkiksi 2-4 kertaa viikossa. Seuraavana muutama esimerkki, joissa haastateltavat kertovat, kuinka usein he tapaavat naapureitaan:

H3: I see my neighbor obviously every day, more or less.

H2: Ja sitten se naapuri, joka asuu vastapäätä, se on ainakin kerran kahdessa viikossa.

Kun ystävyys oli alkanut jollain muulla tavalla kuin työpaikalla tai naapurisuhteena, vaihteli ystävän tapaamisen tiheys ystävästä riippuen. Haastateltavat kertoivat tapaavansa ystäviään useita kertoja viikossa tai harvemmin, yleensä kuitenkin ainakin kerran kuussa. Kuitenkin aineistossa esiintyi myös kokemuksia siitä, että ystäviä tavattiin hyvin harvoin ja vain erityisissä tapahtumissa, kuten kollegan hautajaisissa. Alla esimerkkejä tapaamistiheyksistä:

H4: It does vary but probably at least two, three times I week I would say.

H6: Se riippuu vähän siitä jos on sellainen yhteinen tekijä, esimerkiksi tänä keväänä kuoli entinen kollega. Niin sitten me vanhat kollegat olimme tietysti yhdessä tietenkin sen takia ja muutenkin. Kun tapahtuu jotain sellaista.

Tapaamisen tiheyteen vaikutti myös ystävän asuminen eri paikkakunnalla. Tällöin ystävää nähtiin harvoin maantieteellisistä syistä johtuen:

H3: The girl who lives in another city, I only probably see her twice a year.

Tapaamisen kesto. Sosiaalisen läpäisyn teorian kesto-ulottuvuutta selvitetessä haastateltavilta kysyttiin, kuinka pitkään yksi tapaamiskerta ystävän kanssa kesti. Haastateltavat saattoivat kokea tapaamisen keston riippuvan esimerkiksi vuodenajasta tai haastateltavan ja hänen ystävänsä väsymyksen tunteesta. Yleensä haastateltavat kokivat, että tapaamisajan kesto riippui siitä, mitä tapaamisen aikana tehtiin:

H4: It depends on what we are doing.

Tapaamisen kestoon vaikutti myös se, oliko ystävä työkaveri tai naapuri. Työpaikalla tavatessa työkaverin kanssa saatettiin jutella lyhyitä aikoja. Työajan ulkopuolella tavatessa tapaamiset olivat kuitenkin pidempiä, eivätkä erityisemmin erottuneet kestollaan muista ystävyysuhteista. Seuraavaksi esimerkki tapaamisen kestosta työkaverin kanssa:

H2: Näitä lyhyitä päivässä, sellaista viisitoista minuuttia. [--] 30 minuuttia ja sitten se työkaveri, minä aika usein käyn viikonlopun aikana hänen luonaan saunomassa eli se on varmasti sellainen kolme, jopa neljä tuntia.

Ystävän kanssa tavattaessa kesto saattoi olla paljon työkaverin tapaamisen kesto lyhyempi. Naapurien todella lyhyet tapaamiset selittyvät sillä, että naapurit saattoivat tavata toisensa esimerkiksi pihalla toisen ollessa matkalla töihin. Ystävien tapaamisen kesto vaihtelikin suuresti kahdesta minuutista koko päivään:

H3: It could be literally just two minutes or it could be for a whole day.

Kun ystävyys oli alkanut jollakin muulla tavalla kuin työpaikalla tai naapurisuhteena, vaihteli tapaamisen kesto puolesta tunnista koko päivään. Yleensä ystävyysten tapaaminen kesti puolestatoista tunnista kolmeen tuntiin, kuten alla olevassa esimerkissä:

H7: Normaali saunavuoro on yksi ja puoli tuntia. [--] Ja tämä voi olla kaksi tai kolme tuntia, mutta totta kai on paljon...

Lisäksi haastateltavat saattoivat kertoa omaavansa ainakin yhden ystävän, joita he tapasivat suhteellisen pitkiä aikoja kerrallaan. Näissä tapauksissa haastateltavat saattoivat kertoa myös, että tapaamiset olivat usein spontaaneja, jolloin niiden kesto riippui täysin siitä, millaiseksi tapaaminen kehittyi. Nämä pitkäkestoiset tapaamiset kestivät yleensä neljästä tunnista koko päivään:

H5: It's quite spontaneously. We say "okay, let's meet" and then we see how things go. [--] It could be six hours or eight or a whole day or...

Ystävyysuhteen valenssi. Haastateltavien ystävyysuhteiden valenssia selvitettiin useiden eri kysymysten kautta. Ensimmäinen kysymys selvitti, olivatko ystävät kertoneet haastateltavalle itsestään tai elämäntilanteestaan jotakin sellaista, minkä haastateltava oli kokenut epämukavaksi. Vastaukset vaihtelivat, mutta yleensä haastateltavat vastasivat kysymykseen kielteisesti ja lyhyesti: ”Ei”. He siis eivät olleet kokeneet ystäviensä kertoneen itsestään tai elämäntilanteestaan mitään epämukavaksi koettua, mikä olisi saattanut vaikuttaa kielteisesti ystävyysuhteen valenssiin. Haastateltavat saattoivat esimerkiksi kokea, ettei epämukavia keskustelunaiheita ollut olemassakaan, sillä he näkivät ne enemmän luottamuksen osoituksina.

Toisaalta aineistossa esiintyi myös haastateltavia, jotka muistivat ainakin yhden tapauksen, jolloin ystävä oli kertonut haastateltavalle itsestään tai elämäntilanteestaan jotakin sellaista, minkä haastateltava oli kokenut epämukavaksi. Nämä tilanteet olivat samoja, joita käsiteltiin syvyys-ulottuvuutta tarkastellessa ja joissa ystävä oli ylittänyt haastateltavan soveliaaksi kokeman vuorovaikutuksen rajan. Tilanteissa ystävät olivat siis esimerkiksi pyytäneet haastateltavia arvioimaan naispuolisen henkilön ulkonäköä, kertoneet yksityiskohtaisesti seksielämästään tai puhuneet pahaa yhteisestä ystävästä, minkä haastateltava koki epämukavaksi:

H7: Once one Finnish guy asked me about a girl that what I thought about her. And I was quite surprised about this question. But maybe not... I don't know. I thought that we are not in that close relationship with him that we could talk about these issues in detail.

Nämä epämukaviksi koetut tilanteet antavat viitteitä siitä, että joidenkin haastateltavien ystävyysuhteiden valenssi olisi saattanut ainakin hetkellisesti olla kielteinen. Kuitenkin yllä mainitun laisia epämukavia tilanteita kokeneet haastateltavat toisinaan painottivat tilanteita kuvaillessa, etteivät he yleensä kokeneet ystäviensä kanssa käytyjä keskusteluja epämukaviksi. Tämä antaa viitteitä siitä, ettei epämukavia tilanteita koettu niin merkityksellisinä, että ne olisivat vaikuttaneet valenssiin kielteisesti. Seuraavassa esimerkissä haastateltava painottaa, ettei hän epämukavasta tilanteesta huolimatta koe ystävien kanssa keskustelua epämukavaksi:

H5: Those are situations I hate. I really hate but I learned how to handle them but still it's a little uncomfortable because of course you have it in your head and you just wait for those two to solve it. [--] But in our friendship it's like talking to something, no.

Mahdollista kielteistä valenssia selvitettiin myös kysymällä haastateltavilta, hallitsivatko epämukavat keskustelunaiheet ystävyyssuhdetta. Kysymystä ei kysytty kaikilta haastateltavista, sillä he olivat aikaisemmin haastattelun aikana kielteistä valenssia koskevien kysymysten yhteydessä kertoneet selvästi, ettei heidän ystävyysuhteisiinsa sisältynyt epämukavia keskustelunaiheita. Haastateltavat, joilta kysymys kysyttiin, kokivat, etteivät epämukavat keskustelunaiheet hallinneet heidän ystävyysuhteitaan:

H5: No, no, not at all.

Vaikka haastateltavat olivat kokeneet epämukavia keskusteluja ystäviensä kanssa, yksikään heistä ei siis kokenut epämukavien keskustelunaiheiden hallitsevan ystävyyssuhdetta. Tästä voidaan päätellä, että työperäisten maahanmuuttajien ystävyysuhteiden valenssit eivät olisi kielteisiä.

Mahdollisten myönteisten valenssien selvittämiseksi haastateltavilta kysyttiin, kertoivatko ystävät heille itsestään ja elämäntilanteestaan enimmäkseen asioita, joista keskusteleminen oli haastateltavalle mieluista. Kaikki haastateltavat vastasivat kysymykseen myöntävästi. He siis kokivat ystäviensä jakavan itsestään ja elämäntilanteestaan enimmäkseen asioita, jotka haastateltava koki mieluisina tai joista hän halusi kuulla ja keskustella. Usein mieluisuutta perusteltiin ystävyysuhteen osapuolten samanlaisuudella, kuten seuraavista esimerkeistä käy ilmi:

H3: The people that are the closest, because we see eye to eye, we have the same interests, same sort of hobbies. Yeah, I just feel comfortable with what we talk about.

Lisäksi haastateltavat saattoivat kuvailla ystävien kanssa käytävien keskustelujen olevan heille enemmän kuin mieluisia. Näissä tapauksissa kantasuomalaiset ystävät olivat ainoita, joiden kanssa haastateltavat työpaikan ulkopuolella keskustelivat. Tästä johtuen

mieluisuuden lisäksi keskustelut ystävien kanssa nähtiin tarpeellisina ja välttämättöminä:

H5: Yeah, I do enjoy it. I like the talks and I need them. [--] And I need those talks because after work I'm just alone. For until the next time we start working again. And so I kind of compensate everything during work because at home I'm alone and I don't have anybody to talk to.

Se, että kaikki haastateltavista kokivat ystäviensä kertovan itsestään ja elämäntilanteestaan enimmäkseen asioita, joita haastateltava piti mieluisana, viittaa vahvasti ystävyysuhteiden myönteisiin valensseihin.

Todenmukaisuus. Ystävyysuhteiden todenmukaisuutta selvitettiin muun muassa kysymällä, miten avoimesti haastateltavat kertoivat ystävilleen olevansa eri mieltä jostakin asiasta. Haastateltavien kokemukset vaihtelivat. He saattoivat esimerkiksi kokea voivansa kertoa ystävilleen avoimesti tai helposti olevansa eri mieltä jostakin asiasta:

H3: I don't hide anything.

Haastateltavat olivat kokeneet myös, että avoimuus riippui tilanteesta. Näissä tapauksissa tilanteesta riippuen ystäville voitiin kertoa erimielisyydestä ja toisinaan asiasta vaiettiin. Haastateltavat vaikenivat tai välttelivät eriävän mielipiteen kertomista usein tilanteissa, joissa tiedettiin ystävän olevan aivan eri mieltä asiasta, tai joissa osapuolilla oli hyvin vahvoja mielipiteitä:

H4: Maybe something I felt quite strongly about, then maybe I would slightly be more discreet in my disagreement.

Lisäksi haastateltavat kokivat, etteivät he kertoneet ystävilleen avoimesti olevansa eri mieltä jostakin asiasta. Näissä tapauksissa haastateltavat saattoivat keskustella lähinnä neutraaleista aiheista erimielisyyksien välttämiseksi tai he kokivat epämieluisaksi tilanteet, joissa he mahdollisesti joutuisivat väittelemään eriävien mielipiteidensä takia:

H7: So I don't really like to be confronted directly.

Ystävyys-suhteiden totuudenmukaisuutta tutkittiin myös selvittämällä, pystyivätkö haastateltavat kertomaan ystävilleen kielteisiä asioita itsestään. Tässäkin tapauksessa vastaukset jakaantuivat kolmeen. Ensimmäkin haastateltavat kokivat pystyvänsä kertomaan ystävilleen kielteisiä asioita itsestään. Alla olevassa esimerkissä tulee ilmi lisäksi se, että joillekin ystäville oli muita helpompi avautua kielteisistä asioista:

H3: Yes. [--] Especially my next door neighbor.

Toiseksi haastateltavat kokivat, että itsestään kielteisten asioiden kertominen riippui tilanteesta tai ystävästä. He saattoivat esimerkiksi kokea, että oikeanlaisessa tilanteessa he voisivat kertoa ystävilleen kielteisiä asioita itsestään. Haastateltavat kertoivat myös, etteivät he vielä olleet valmiita kertomaan ystävilleen tiettyjä kielteisiä asioita itsestään:

H5: Well there might be two or three things they don't know about me because I didn't tell them. But they might discover it sooner or later.

Kolmanneksi haastateltavat kertoivat, etteivät he kokeneet pystyvänsä kertomaan kielteisiä asioita itsestään ystävilleen:

H6: Pelkään, että en pysty, koska minun on hyvin hankala puhua omista asioista.

Haastateltavilta kysyttiin myös, oliko heille koskaan tullut tarvetta tai halua näyttää ystäviensä silmissä paremmalta kuin todella olivat. Yleensä haastateltavat eivät olleet kokeneet tällaista tarvetta tai halua, tosin he saattoivat myöntää saattaneensa alitajuisesti haluta näyttää paremmalta:

H4: No not really. I mean maybe subconsciously would...

Toisaalta haastateltavat myös kertoivat kokeneensa halua tai tarvetta näyttää ystäviensä silmissä paremmalta kuin oli. Haastateltava oli saattanut esimerkiksi korostaa sitä, kuinka paljon hän teki kotitöitä. Näissä tapauksissa tarvetta tai halua oli saattanut esiintyä vuorovaikutussuhteen alussa, yksittäisinä kertoina tai leikkimielisesti, jolloin molempien osapuolten koettiin ymmärtävän toisen puhuvan vitsailien:

H2: Joskus se on ihan sillä tavalla leikkimielessä kyllä että, he vähän tietävät, että tämä on vähän ylikorostettu ja heitetään sellaisia juttuja ja pikkusen nauraa —.

Haastateltavilta selvitettiin myös, oliko heille koskaan tullut tunnetta, että ystävä haluaa näyttää heidän silmissään paremmalta kuin todellisuudessa on. Yleensä haastateltavat vastasivat kielteisesti. Lisäksi näissä tapauksissa haastateltavat saattoivat kokea, että iän myötä tarve esittää parempaa kuin todellisuudessa oli väheni:

H3: Definitely not. [--] I remember the image is everything when you are a certain age. And then when you get over a certain age it is no longer as important.

Toisaalta haastateltavilla oli myös päinvastaisia kokemuksia, eli he kertoivat huomanneensa tilanteita, jossa kokivat ystävänsä haluavan näyttää paremmalta kuin hän todellisuudessa oli. Ystävät olivat saattaneet esimerkiksi korostaa sitä, kuinka paljon he tekivät töitä. Haastateltavat kertoivat kokeneensa tällaiset tilanteet pieninä, inhimillisinä, neutraaleina ja tavallisina vuorovaikutukseen kuuluvina asioina.

4.3 Ystävyysuhteiden rakentumista edistävät ja hankaloittavat tekijät

Seuraavaksi tarkastellaan ystävyysuhteiden rakentumista edistäviä ja hankaloittavia tekijöitä. Tulosten esittely aloitetaan ystäväystymistä edistävästä tekijöistä, joiden jälkeen siirrytään esittelemään hankaloittavia tekijöitä.

Edistäviä tekijöitä. Haastateltavat kokivat olevansa motivoituneita rakentamaan ystävyysuhteita kantasuomalaisiin, mikä voidaan nähdä ystävyysuhteita edistävänä tekijänä. Toisaalta motivoituneet haastateltavat eivät aina kokeneet motivaatiota ystävyysttä edistävänä tekijänä, kuten alla oleva esimerkki antaa ymmärtää:

H4: Yeah, for sure (olen motivoitunut). I would say it's something I would quite like to do but it's more down to opportunities rather than simply putting in the eye for so...

Yleisin haastateltavien haastatteluissa esiintynyt ystävyysuhteiden rakentumista edistävä tekijä oli yhteinen tekeminen. Haastateltavat siis kokevat, että yhteinen

tekeminen, kuten harrastus, projekti tai viikoittainen saunavuoro, jossa työperäinen maahanmuuttaja ja kantasuomalainen olivat toistuvasti fyysisesti lähellä toisiaan edisti ystävyysuhteiden syntymistä:

H2: En osaa naisten maailmassa, mutta miesten maailmassa se auttaa aika paljon kyllä, että on sellaisia yhteisiä kiinnostusten kohteita, että kun joku harrastus tai urheiluharrastus tai sitten on kiinnostunut tästä suomalaisesta urheilusta, jääkiekosta.

Haastateltavat saattoivat nähdä myös kulttuurista tai kulttuurieroista puhumisen ystävyyttä edistävänä tekijänä, joka oli vaikuttanut ystäväystymiseen myönteisesti. Näissä tapauksissa työperäinen maahanmuuttaja yleensä koki kulttuureista ja kulttuurieroista puhumisen hyvänä keskustelunaiheena, josta jutella suomalaisen kanssa. Haastateltavat saattoivat myös kokea suomalaisten olevan kiinnostuneita tapaamaan ulkomaalaisia. Erityisesti kulttuurit koettiin ystäväystymistä edistäviksi tekijöiksi silloin, kun työperäisen maahanmuuttajan oma kulttuuri koettiin osin samanlaiseksi kuin suomalainen kulttuuri tai se oli hyvin tunnettu Suomessa:

H4: I think also because people seem to be relatively familiar with my culture through TV or whatever... I think they feel happy to talk about where I'm from, home and...

Työperäiset maahanmuuttajat kokivat myös kielitaidon ystäväystymistä edistävänä tekijänä. He saattoivat esimerkiksi kokea oman hyvän suomen kielen taitonsa edistävän tai helpottavan ystävyysuhteiden syntymistä. Tämä on ymmärrettävää, sillä suomen kielen taito mahdollistaa keskustelun myös niiden kantasuomalaisten kanssa, jotka eivät halua tai osaa puhua englantia. Haastateltavat kokivat myös suomalaisten englannin kielen taidon edistävän ystävyyttä, sillä työperäisen maahanmuuttajan ei välttämättä tarvinnut opetella suomea keskustellakseen kantasuomalaisten kanssa:

H1: Kielitaito ehdottomasti.

H7: And it makes it easier that here almost everybody speaks good English so you can..

Myös jo olemassa olevat verkostot koettiin ystävyyttä edistäviksi tekijöiksi, sillä niiden kautta saattoi tutustua uusiin ihmisiin. Seuraavassa esimerkissä yksi haastateltavista kuvailee, miten verkostot olivat auttaneet häntä ystäväystymään uusiin ihmisiin:

H3: And once you get to know a little group of them, then you get to know everybody because they are all very well connected.

Lisäksi haastateltavat saattoivat kokea työpaikan ystävystymistä edistävänä tekijänä, kuten alla oleva esimerkki antaa ymmärtää:

H5: It's not like a huge house (työpaikka), we really are together all the time and that's how you get to know people most.

Hankaloittavia tekijöitä. Vaikka haastateltavat kokivat olevansa motivoituneita rakentamaan ystävyysuhteita, tuli aineistossa esille myös päinvastaisia kokemuksia. Haastateltavien kertomukset siitä, etteivät he kokeneet olevansa motivoituneita rakentamaan ystävyysuhteita kantasuomalaisiin, voidaan nähdä ystävyysuhteiden rakentumista hankaloittavana tekijänä. Olennaista on, että haastateltavat kokivat olleensa motivoitunut muuttaessaan uuteen maahan, mutta epäonnistuneiden ystävystymisyritysten jälkeen motivaatio oli vähentynyt tai sitä ei ollut ollenkaan. Tällöin ystävystyminen saatettiin nähdä toivottamana tai mahdottomana, sekä energiaa vievänä, kuten alla olevasta esimerkistä tulee esille:

H5: I tried. I tried really hard and I tried for a long time but right now I'm not really motivated anymore to try, because I'm sick and tired of it. After one year it just goes completely on my energy.

Kulttuurit tai kulttuurierot nähtiin edistävän tekijän lisäksi myös kielteisenä tekijänä ystävyysuhteiden rakentumisessa. Nämä erot tulivat usein esille juuri työpaikan vuorovaikutuksessa. Haastateltavat kokivat esimerkiksi, että toisin kuin heidän omassa kulttuurissaan, suomalaisessa työpaikassa työkaverit eivät välttämättä tervehti toisiaan. Lisäksi haastateltavat kokivat kulttuurin vaikuttavan siten, että töistä oli vaikea saada ystäviä, koska suomalaiset pitivät työpaikan vuorovaikutussuhteet erillään vapaa-ajan vuorovaikutussuhteista:

H1: Töistä on kyllä varmasti vaikeampi saada ystäviä, kun sitä pidetään erikseen. Että omat suhteet ja välit ja sitten työporukka.

Lisäksi haastateltavat saattoivat arvella kulttuurin vaikuttavan ystävyysuhteiden rakentumiseen siten, että se rajoitti eri sukupuolten välisten ystävyysuhteiden syntymistä. Tällaisissa tapauksissa koettiin, että jostain syystä miehen ja naisen väliset ystävyysuhteet jäivät usein pinnallisiksi, kuten alla oleva esimerkki antaa ymmärtää:

H3: Because the reason I say this is that there are various girls that I have met, we're quite close but it is not going any further and it's because I think they think their boyfriends are jealous.

Vaikka kieli nähtiin ystävyyttä edistävänä tekijänä, koettiin se myös kahdella tavalla ystävyyttä hankaloittavaksi. Ensinnäkin kieli nähtiin hankaloittavana tekijänä siksi, etteivät kantasuomalaiset puhuneet englantia tai muuta molempien osapuolten taitamaa kolmatta kieltä työperäisen maahanmuuttajan kanssa. Näissä tilanteissa haastateltavat itse eivät osanneet suomenkieltä ja saattoivat kokea, etteivät suomalaiset halunneet tai uskaltaneet puhua työperäisen maahanmuuttajan kanssa. Lisäksi haastateltavat kokivat, että kantasuomalaiset epäröivät keskustella englanniksi englantia äidinkielenään puhuvan maahanmuuttajan kanssa. Alla esimerkki kielestä ystävyysuhteiden rakentumista hankaloittavana tekijänä:

H4: And some people just aren't happy or confident speaking English so discussions can be rather brief.

Toisekseen kieli hankaloitti ystäväystymistä maahanmuuttajan suomen kielen puutteellisten taitojen takia. Näissä tapauksissa haastateltavat kokivat, etteivät he osanneet suomea tarpeeksi hyvin. Tällöin esimerkiksi keskusteluun osallistuminen ja itsensä ilmaiseminen saattoi olla vaikeaa, ja tiedon saanti esimerkiksi tapahtumista hankaloitui, mikä vähensi mahdollisuuksia tavata ja tutustua kantasuomalaisiin:

H7: Ja esimerkiksi töissä se on myös vaikeaa, koska kaikki puhuvat nopeasti suomeksi kahvihuoneessa esimerkiksi, en voi tehdä mitään, olen vain siellä.

Ystävyysuhteiden rakentumista hankaloittavana tekijänä nähtiin myös kantasuomalaisten maahanmuuttajiin kohdistuvat kielteisen asenteet. Haastateltavat saattoivat kokea kantasuomalaisten olevan hieman epäluuloisia tai ennakkoluuloisia maahanmuuttajia kohtaan ja osa koki kaikkien kantasuomalaisten olevan ainakin jollain

tasolla rasisteja. Haastateltavien kokemusten mukaan nämä kielteiset asenteet saattoivat tulla esille esimerkiksi nonverbaalin viestinnän kautta, luottamuksen puutteena tai työperäisen maahanmuuttajan yrittäessä hankkia vuokra-asuntoa, jolloin ulkomaalaisuus oli vaikuttanut asunnon hankintaan kielteisesti:

H3: And they show it with their eyes. Not necessarily what they say but their body language and their eyes. You can see that they don't trust a person because they are of color.

Lisäksi useat yksittäiset tekijät koettiin ystävyysuhteiden rakentumista hankaloittavina. Yksi hankaloittavista tekijöistä oli ikääntyminen, sillä haastateltavat kokivat ikääntymisen myötä ihmisen ystäväverkostojen vakiintuvan, jolloin uusien ystävyysuhteiden rakentumisen tarve väheni. Toinen hankaloittava tekijä oli, että kantasuomalaisten koettiin näkevän tilapäisesti maassa oleskelevat ulkomaalaiset työperäisiä maahanmuuttajia kiinnostavimpina, jolloin työperäisiin maahanmuuttajiin ei oltu yhtä motivoituneita tutustumaan. Lisäksi avioeron koettiin hankaloittavan ystävyysuhteiden kehittymistä tai jatkumista.

4.4 Ystävyysuhteiden merkitys työperäisten maahanmuuttajien integroitumisessa

Yleensä haastateltavat kokivat kantasuomalaisiin rakentuneiden ystävyysuhteiden auttaneen heitä integroitumaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Kantasuomalaiset ystävät olivat auttaneet työperäisiä maahanmuuttajia integroitumaan muun muassa kertomalla maan tapakulttuurista, edistämällä uusien vuorovaikutussuhteiden rakentumista, avustamalla asunnon hankinnassa sekä lakisääteisissä asioissa, kuten virastoissa asioinnissa. Lisäksi ystävyysuhteiden kautta työperäiset maahanmuuttajat kokivat päässeensä näkemään ja kokemaan syvemmän tason suomalaisesta kulttuurista. Alla muutama esimerkki yllä mainituista:

H2: Ei ole perhettä, ei ole sellaisia taustajoukkoja mitkä on kaikilla muilla, että kaikilla muilla on joitakin sukulaisia ja se on tärkeää, että sinulla on näitä suomalaisia ystäviä ja muuten näitä työkavereita, että hänen kautta sinä pääset sitten sen suomalaisen elämään.

H3: I thought I knew quite a lot but you learn more through closeness to Finns and the way that they do things. And I'm not sure if you weren't friends with them you wouldn't see that side of Finnish culture. [--] There's a very obvious Finnish culture but then there's another side of Finnish culture that isn't obvious that you have to be integrated to see the other side of it.

Toisaalta haastateltavat kokivat kantasuomalaisiin rakentuneiden ystävyys-suhteiden auttavan jollain yhteiskuntaan integroitumisen osa-alueella, kun taas toisella ystävästä ei ollut ollut apua. Esimerkiksi seuraavassa tapauksessa haastateltava ei kokenut kantasuomalaisiin rakentuneiden ystävyys-suhteiden auttaneen uusien vuorovaikutussuhteiden rakentumisessa, mutta muilla integroitumisen osa-alueilla kyllä:

H5: No, because I only know them (suomalaiset ystävät). It's not that they keep going introducing me to any other circles. [--] Maybe not the part of socializing but any other way yes.

Haastateltavilla oli myös päinvastaisia kokemuksia. Tällöin haastateltavat eivät siis kokeneet kantasuomalaisiin rakentuneiden ystävyys-suhteiden auttaneen heitä integroitumaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Näissä tapauksissa ystävyyttä ei myöskään nähty merkittävänä tekijänä yhteiskuntaan integroitumisessa. Ystävyys sijasta haastateltava saattoi kokea integroitumisen tapahtuneen enemmänkin esimerkiksi työn kautta:

H1: Ei. Sen työn, ennen kaikkea työn kautta.

Kuitenkin haastateltavat kertoivat kokevansa ystävyys-suhteensa kantasuomalaisiin merkittävänä tekijänä suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumisessa. Yleensä ystävyys-suhteet koettiin myös tärkeinä yhteiskuntaan sopeutumisen kannalta. Alla eräs haastateltavista kuvailee ystävyys-suhteiden merkitystä yhteiskuntaan integroitumisen kannalta:

H2: Erittäin, erittäin merkittävä tekijä. [--] Kyllä, että jos on sellaiset maahanmuuttajat, jolla ei ole näitä ystäviä, se ihan tavallinen arki on varmaan erittäin vaikeaa.

Haastateltavat saattoivat kertoa kokevansa ystävyys-suhteet merkityksellisinä ja tarpeellisina erityisesti heti maahan muutettaessa. Näissä tapauksissa haastateltavilla itsellään ei kuitenkaan ollut ollut kantasuomalaisia ystäviä heti maahan muutettuaan,

mutta he kokivat, että ystävät olisivat olleet tarpeellisia. Näissä tilanteissa haastateltavat olisivat kokeneet mielekkääksi työpaikan, monikulttuurikeskuksen tai muun tahon järjestämän suomalaisen vapaaehtoisena toimivan ”apuystävän” tai tuutorin, joka olisi voinut avustaa yhteiskuntaan integraatiossa. Haastateltavat kokivat vapaaehtoisina toimivien tai itse hankittujen ystävien pystyvän edistämään tai nopeuttamaan heidän integraatiotaan esimerkiksi auttamalla virastoissa asioinnissa ja asunnon etsimisessä sekä muuten maan tavoille oppimisessa:

H5: This kind of start of connection. And they could show them around and slowly get them into socializing with people from this area. Because people know people who know people who know people. [--] And this kind of tandem friendships, help friendships, whatever.

H2: [--] Olisin halunnut esimerkiksi työpaikalla ainakin sillä tavalla, että minulla olisi joku tietty henkilö, että hänen kanssa voi hoitaa näitä erilaisia asioita [--] Ja siellä pitäisi olla joku sellainen vapaaehtoinen, joka on avoin ihminen, joka voi osallistua siihen juuri sillä tavalla, että voi käydä vaikkapa jossakin virastossa työn ulkopuolella ja kysyä mitä heille kuuluu ja kaikki sellaiset jutut.

Haastateltavat saattoivat myös kokea, että heidän muuttaessaan Suomeen ja yrittäessään integroitua, yhteiskunnasta puuttui joku rakenne tai toimintatapa, joka olisi helpottanut heidän ystäväystymistään kantasuomalaisiin. Yksi näistä työperäisten maahanmuuttajien kaipaamista rakenteista oli juuri yllä mainittu ”apuystävä”, joka olisi helpottanut ystäväystymistä ja integraatiota heti maahanmuuton alusta alkaen. Toinen asia, jonka moni haastateltavista koki puuttuvan, oli paikka jossa tavata suomalaisia. Haastateltavat kokivat esimerkiksi, ettei suomalaisia ollut kielikursseilla eikä heihin tutustunut baarissa. Kun monen kantasuomalaisen koettiin pitävän vapaa-ajan ystävyysuhteet erillään työpaikan ystävyysuhteista (luku 4.3), ei suomalaisiin välttämättä päässyt ystäväystymään työpaikallakaan. Haastateltavien mielestä suomalaisiin ei siis ollut mahdollista ystäväystyä, koska heitä ei tavannut missään, kuten alla oleva esimerkki antaa ymmärtää:

H3: And it’s a lot easier to meet people in (kotimaa) through pubs. And it doesn’t exist here in Finland. [--] You don’t meet people (suomalaisia) anywhere really.

Haastateltavat saattoivat kokea työpaikan yhteisen kielen puuttuvaksi toimintatavaksi, joka olisi voinut helpottaa työyhteisöön integroitumista ja ystäväystymistä

kantasuomalaisiin. Näissä tapauksissa työpaikoilla oli ainakin aluksi käytetty suomenkieltä esimerkiksi kahvitauoilla tai virallisissa kokouksissa, jolloin työperäinen maahanmuuttaja ei pystynyt osallistumaan keskusteluun vaan jäi ulkopuoliseksi:

H7: That for the first time I really felt uncomfortable with this kokous which was only in Finnish. But then I mentioned it to my boss, you know, you should do something because it really doesn't make sense that I'm here if I can't participate in a meaningful way.

Myös suomenkielen opetuksen puute koettiin puuttuvaksi rakenteeksi, joka olisi voinut edistää haastateltavien ystävystymistä kantasuomalaisiin. Haastateltavat kokivat muun muassa, ettei kielikursseja ollut tarjolla heidän muuttaessaan Suomeen tai että niitä järjestettiin vain työajalla, jolloin heillä ei ollut mahdollisuutta osallistua kursseille:

H4: [--] for me to find a language class has been quite difficult whilst working. So immigrants who haven't got work I think it's quite easy for there are classes running during the day and almost full-time. But I have not been really able to find a free language course that I could do at evenings for example.

Lisäksi haastateltavat saattoivat kokea, ettei suomalainen yhteiskunta tarjonnut työperäisille maahanmuuttajille mitään ystävystymistä helpottavaa rakennetta tai toimintatapaa. Tällöin kuitenkin arveltiin, että yhteiskunnan tarjoama ystävystymistä helpottava rakenne tai toimintatapa olisi voinut auttaa monia työperäisiä maahanmuuttajia.

5 Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen aiheena olivat työperäisten maahanmuuttajien kokemukset ystävyysuhteiden rakentumisesta kantasuomalaisiin. Tutkimuksen tavoitteena oli kuvata, millaisia kokemuksia työn perässä Suomeen tulleilla maahanmuuttajilla on vuorovaikutussuhteidensa rakentumisesta kantasuomalaisiin. Seuraavaksi esitellään tutkimuksen johtopäätöksiä ja pohditaan jatkotutkimusaiheita. Ensimmäisenä luvussa käsitellään sosiaalisen läpäisyn teoriaan pohjautuvaa tutkimuskysymystä, jonka jälkeen siirrytään tarkastelemaan kolmea muuta tutkimuskysymystä.

Sosiaalinen läpäisy ystävyysuhteiden rakentumisessa. Sosiaalisen läpäisyn teorian pohjalta on tehty aikaisemmin vain vähän kulttuurienvälisen ystävyysuhteiden tutkimusta. Tämä tutkielma antoiikin lisää varmuutta sille, että teoriaa voidaan soveltaa kulttuurienvälisen ystävyysuhteiden tutkimuksessa, sillä se sopii hyvin työperäisten maahanmuuttajien ystävyysuhteiden tutkimiseen. Voidaankin sanoa että tutkielma onnistui rakentamaan teorian tukemaa kuvaa ja antamaan uutta tietoa siitä, miten läheisiksi ja kehittyneiksi työperäiset maahanmuuttajat ystävyysuhteensa kantasuomalaisiin kokivat.

Saadut tutkimustulokset antavat kaksijakoisen kuvan työperäisten maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten välisten ystävyysuhteiden läheisyydestä ja kehittyneisyydestä. Toisaalta tulokset antavat viitteitä selvästi henkilökohtaisista, läheisistä ja pitkälle kehittyneistä ystävyysuhteista. Voidaankin arvella, että tällaiset ystävyysuhteet vaikuttavat myönteisesti työperäisen maahanmuuttajan elinoloihin, hyvinvointiin ja Suomeen kiinnittymiseen. Myös tämän tutkimuksen integraatiota käsittelevät tulokset antavat viitteitä siitä, että läheisten ystävyysuhteiden koetaan edistävän työperäisen maahanmuuttajan Suomeen integroitumista, sillä niiden kautta maahanmuuttaja voi oppia esimerkiksi tapakulttuurista.

Toisaalta tulosten perusteella on selvää, että työperäisillä maahanmuuttajilla on myös heikkoja ja pinnallisia ystävyysuhteita. Juuri nämä pinnalliset ystävyysuhteet ovat huolestuttavia, varsinkin jos näillä pinnallisia ystävyysuhteita omaavilla työperäisillä

maahanmuuttajilla ei ole Suomessa muita läheisiä ystävä- tai sukulaisverkostoja. Tällöin maahanmuuttajalla ei välttämättä ole mahdollisuuksia esimerkiksi sosiaaliseen tukeen, yksinäisyyden tunne saattaa kasvaa ja yhteiskuntaan sopeutuminen — siis integroituminen — voi olla vaikeaa (ks. esim. Paananen 2005, 28-30; Kim 2001, 122-123). Työelämää ajatellen voidaan arvella, että siinä missä kehittyneet ja läheiset ystävyysuhteet kantasuomalaisiin saattavat vaikuttaa mahdollisten oman alansa huippuosaaajien, työperäisten maahanmuuttajien, Suomeen kiinnittymiseen, pinnalliset ystävyysuhteet tuskin sitä tekevät.

Työelämä näyttää liittyvän muutenkin työperäisten maahanmuuttajien ystävyysuhteisiin, sillä teorian pohjalta saadut tutkimustulokset antavat viitteitä työpaikan merkittävyydestä ystävyysuhteen kehittämisessä. Esimerkiksi tiheysulottuvuuden tulokset antavat osviittaa siitä, että ystävyysuhteet työkavereihin olisivat kehittyneempiä ja siten mahdollisesti läheisempiä kuin muihin kantasuomalaisiin rakentuneet ystävyysuhteet. On mielenkiintoista pohtia, miksi työkavereihin rakentuneet ystävyysuhteet näyttävät muita ystävyysuhteita kehittyneempinä tai läheisempinä. Vastaus saattaa piillä ystävyysuhteen kontekstin myönteisissä vaikutuksissa, joita sivuttiin tämän tutkielman teoriaosuudessa (ks. luku 2.1 Ystävyysuhteet). Työpaikka voi esimerkiksi tuoda ystävyysuhteen osapuolet päivittäin fyysisesti lähelle toisiaan, jolloin ainakin itsestäkertomisen tiheys todennäköisesti kasvaa, mikä edistää suhteen kehittymistä. Myös esimerkiksi ystävyysuhteen rohkaisevan organisaatioilmapiirin voidaan arvella edistävän suhteiden kehittymistä. Voikin olla, että työkavereihin rakentuneet ystävyysuhteet ovat kehittyneempiä siksi, että kontekstina työpaikka rohkaisee tai muuten edistää ystävyystymistä tehokkaammin tai monipuolisemmin kuin muut kontekstit.

Sosiaalisen läpäisyyden pohjautuvan tutkimuskysymyksen kautta saadut tulokset kertovat siis työpaikkojen potentiaalista edistää ystävyysuhteiden rakentumista. Tästä johtuen tulevaisuudessa olisikin tärkeää tutkia yksityiskohtaisemmin, mikä merkitys työpaikalla on maahanmuuttajan ystävyysuhteiden rakentumiselle ja kuinka työpaikoilla ystävyystymistä voitaisiin edistää. Lisäksi yhtenä jatkotutkimuksen aiheena olisi hyvä selvittää tarkemmin, miten työperäisten maahanmuuttajien ja kantasuomalaisien

välischen ystävyyssuhteiden kehitysaste vaikuttaa maahanmuuttajien Suomeen kiinnittymiseen.

Kantasuomalaisiin rakentuneet ystävyyssuhteet. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli rakentaa kuvaa siitä, millaisia ystävyyssuhteita maahanmuuttajilla kantasuomalaisten kanssa on. Tutkimuksen tulokset toivat vahvasti esille aikaisemman tutkimuskirjallisuuden käsitystä siitä, että eri ihmiset luokittelevat ystäviään hyvin eri tavoin (ks. esim. Dainton, Zelle ja Langan 2003; Johnson, Wittenberg, Villagran, Mazur & Villagran 2003), vaikka haastateltavat myös liittivät ystävyyteen aikaisemmasta tutkimuskirjallisuudesta tuttuja käsitteitä, kuten vapaaehtoisuuden. Tutkimushenkiöiden ystävyyssuhteiden määritelmät kertovat myös siitä, miten vaikeaa tai haastavaa on rakentaa yhtä, jokaista ystävyyssuhdetta kuvaavaa ystävyyden määritelmää. Vaikka monia yhteneväisyyksiä löytyikin, jokainen haastateltava määritteli ystävyyttä hieman eri tavoin. Koska tässä tutkimuksessa haastateltavat tulivat Euroopasta, voidaan vain kuvitella, miten monia toisistaan eroavia ystävyyden määritelmiä tulisi esille, jos tutkittaisiin eri maanosista tulevien haastateltavien määritelmiä.

Moni tutkimuksen tuloksista tukee aikaisempien maahanmuuttajatutkimusten tuloksia. Esimerkiksi haastateltavat kokivat kantasuomalaisiin tutustumisen vaikeaksi, mikä tukee aikaisempaa yleisesti maahanmuuttajiin sekä pakolaisiin kohdistunutta tutkimusta (Ks. esim. Salminen 1997). Tutustumisen vaikeus saattaa selittää myös haastateltavien vähäisiä ystävämääriä. Onkin mielenkiintoista miettiä, miksi ystävystyminen koettiin vaikeaksi. Kulttuurienvälischen ystävyyssuhteiden kohdalla vastauksia on loogista etsiä kulttuurieroista. Kulttuurienvälisyys voi lisätä ystävyyssuhteen osapuolten epävarmuutta ja vähentää ennakointimahdollisuuksia (ks. luku 2.2 Kulttuurienväliset ystävyyssuhteet). Voikin olla, että haastateltavat kokivat epävarmuuden ja vähentyneet ennakointimahdollisuudet ystävystymisen vaikeutena. Voi myös olla, että eri kulttuurista tulevien ystävyyssuhteiden osapuolten itsestäkertomisen tyyli vaihtelivat, mikä teki suhteen kehittymisestä hitaampaa ja siten vaikeammaksi koettua. Joka tapauksessa koettu tutustumisen vaikeus ja mahdollisesti siitä johtuva vähäinen ystävämäärä saavat pohtimaan, mitä suomalainen yhteiskunta voisi tehdä edistääkseen työperäisten maahanmuuttajien ystävyyssuhteiden rakentumista.

Tutkittaessa millaisia ystävyysuhteita työperäisillä maahanmuuttajilla on kantasuomalaisiin, jatkotutkimusaiheena olisi mielenkiintoista selvittää, miten kulttuuri vaikuttaa ystävyysuhteen määrittelyyn. Lisäksi voisi olla hyödyllistä toteuttaa samoja asioita, kuten ystävien määrää, kartoittava tutkimus suuremmalla otannalla.

Kolmannen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli rakentaa kuvaa siitä, millaiset tekijät maahanmuuttajat olivat kokeneet ystävyysuhteiden rakentumisesta edistäviksi tai hankaloittaviksi. Mielenkiintoista tuloksissa on, että motivaatio voitiin nähdä sekä edistävänä että hankaloittavana tekijänä. Huolestuttavaa on, että kaikki haastateltavista kokivat olleensa aluksi motivoituneita tutustumaan kantasuomalaisiin, mutta epäonnistuneet tutustumisyritykset olivat osassa tapauksia selkeästi laskeneet motivaatiota. Vaikuttaisikin siltä, että koettu tutustumisen vaikeus olisi yhteydessä työperäisten maahanmuuttajien ystävystymisen motivaation laskuun. Tulevaisuudessa olisikin syytä selvittää jatkotutkimuksen kautta, mihin kaikkeen työperäisten maahanmuuttajien kokema ystävystymisen vaikeus vaikuttaa ja kuinka sen kielteisiä vaikutuksia voitaisiin ehkäistä.

Myös kulttuuri nähtiin sekä myönteisenä että kielteisenä tekijänä ystävyysuhteiden rakentumisessa. Kulttuurierot tarjosivat esimerkiksi hyviä puheenaiheita, joista keskustella kantasuomalaisten ystävien kanssa. Kulttuurierojen kielteisistä tekijöistä puhuttaessa on erityisen tärkeää pohtia kantasuomalaisten kielteisiä asenteita, kuten ennakkoluuloisuutta ja rasismia maahanmuuttajia kohtaan. Nämä tulokset eivät yllätä, sillä suomalaisessa yhteiskunnassa on kesän ja syksyn 2015 aikana käyty vilkasta julkista maahanmuuttokeskustelua, jossa on nähty myös selvästi maahanmuuttokielteisiä sävyjä. Samaisessa julkisessa keskustelussa on tuotu esille myös maahanmuuttajien ja maahanmuuttajataustaisten henkilöiden kokemuksia rasismista (ks. esim. Hubara 2014).

Nämä tulokset kulttuurista kielteisenä tekijänä yhdessä parhaillaan käytävän julkisen keskustelun kanssa asettavat suomalaisen yhteiskunnan suvaitsevaisuuden tilan huolestuttavaan valoon. Suomessa asuu muihin läntisen Euroopan maihin verrattuna vähiten ulkomaalaisia (Miettinen & Pelkonen 2015), joten yhteiskuntana Suomi ei ehkä ole yhtä tottunut maahanmuuttajiin. Kantasuomalaisten kielteisiä asenteita saattaa

selittää myös se, että julkisessa keskustelussa maahanmuuttajia usein kohdellaan yhtenä ryhmänä, jolloin ”maahanmuuttajaan” yhdistetään kaikki maahanmuuton kielteiset miellehtymät, eikä esimerkiksi pakolaisen ja työperäisten maahanmuuttajan välille tehdä eroa. Mikään ei silti saisi olla oikeutus sille, että maahanmuuttajia, kuten työperäisiä maahanmuuttajia, kohdellaan ennakkoluuloisesti tai rasisistisesti. Tutkimuksen tulokset antavatkin viitteitä siitä, että mikäli Suomi yhteiskuntana haluaa näyttävästi suvaitseena, tulisi yhteiskunnassa kiinnittää enemmän huomiota monikulttuuriseen kasvatukseen ja monikulttuurisuuden arvostukseen.

Tulevaisuudessa ystävyysuhteiden rakentumista edistäviä tai hankaloittavia tekijöitä olisi tarpeen tutkia laajemmin ja isommalla otoksella, jotta voitaisiin selvittää, mitkä kaikki tekijät työperäiset maahanmuuttajat kokevat ystävystymistä edistävinä tai haittaavina. Näin voitaisiin rakentaa tarkempi kuva ystävystymiseen vaikuttavista tekijöistä ja saada lisää tärkeää tietoa siitä, miten ystävystymistä voitaisiin edistää ja mitkä ovat hankaloittavia tekijöitä, joita tulisi pyrkiä välttämään ja jotka tulisi kitkeä pois.

Neljännän tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli rakentaa kuvaa siitä, millainen merkitys maahanmuuttajien mielestä ystävyysuhteilla oli suomalaisen yhteiskuntaan integroitumisessa. Tutkimuksen tulosten mukaan ystävyysuhteilla näyttäisi olevan suuri merkitys työperäisen maahanmuuttajan integroitumiselle, sillä ystävyysuhteet nähtiin tärkeinä integraatioprosessissa ja niiden koettiin voivan edistää työperäisen maahanmuuttajan integraatiota suomalaisen yhteiskuntaan. Koska haastateltavat kokivat kantasuomalaisen ystävän olevan integraation kannalta hyödyllinen heti maahan muutettaessa, antavat tulokset viitteitä siitä, että ystävyysuhteiden rakentumisen alkaminen heti Suomeen muutettaessa saattaisi edistää ja nopeuttaa työperäisten maahanmuuttajien integroitumista.

Tämä tutkimus toi esille myös joitakin työperäisten maahanmuuttajien mielestä ystävyysuhteiden kautta integroitumista potentiaalisesti edistäviä, mutta yhteiskunnasta puuttuvia rakenteita tai toimintatapoja. Tärkeää olisikin miettiä, kannattaisiko näitä rakenteita ja toimintatapoja ottaa käyttöön työpaikoilla tai muualla yhteiskunnassamme. Esimerkiksi vapaaehtoisuudelta toimiva ”apuystävä”- tai tuutoritoiminta voisi olla

ratkaisu, jolla työperäisen maahanmuuttajan ystävyysuhteet kantasuomalaisiin saataisiin alkamaan heti Suomeen muutettaessa. Puuttuvana rakenteena tutkimuksessa ilmeni myös kantasuomalaisten tapaamispaikkojen vähyys eli maahanmuuttajien heikot kantasuomalaisten tapaamismahdollisuudet. Mielenkiintoista on, että nämä puuttuvat rakenteet ja varsinkin tapaamispaikkojen puute voivat selittää ystäväystymisen vaikeutta ja haastateltavien vähäisiä ystävämmääriä.

Jatkotutkimusehdotuksena tutkittaessa työperäisten maahanmuuttajien ystävyysuhteiden vaikutuksia integraatioon, olisi hyvä selvittää, miten paljon kantasuomalaiset ystävät helpottavat tai edistävät työperäisten maahanmuuttajien integroitumista verrattuna niiden työperäisten maahanmuuttajien integroitumiseen, joilla näitä ystävyysuhteita ei ole. Näin voitaisiin saada parempi kuva siitä, mikä merkitys kantaväestöön luoduilla ystävyysuhteilla on integraatioprosessille. Tärkeää olisi tutkia laajemmin myös, mitkä rakenteet tai toimintatavat voisivat edistää työperäisten maahanmuuttajien integraatiota, sekä kannattaisiko integraatiota edistää jollain työperäisten maahanmuuttajien tarpeelliseksi kokemalla tavalla, kuten ”apu-ystävä”-toiminnalla.

Tässä tutkimuksessa sosiaaliseen läpäisyyn pohjautuvan tutkimuskysymyksen tulosten lisäksi myös muiden kolmen tutkimuskysymyksen tulokset antoivat viitteitä työpaikkojen ja työyhteisöjen tärkeydestä työperäisten maahanmuuttajien ystäväystymisprosessissa. Esimerkiksi usein työpaikalla alkaneet ystävyysuhteet antavat osviittaa siitä, että työperäisten maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten fyysinen läheisyys ja toistuvat kohtaamiset auttavat ystävyysuhteiden rakentumista. Tämä ei ole yllättävää, sillä esimerkiksi proksemiikan tiedetään vaikuttavan työpaikan ystävyysuhteiden rakentumiseen (Sias 1998, 104).

Tämän tutkimuksen tulokset asettavat työpaikat ja työyhteisöt tärkeään valoon työperäisten maahanmuuttajien ystäväystymisprosessissa erityisesti siksi, että ne näyttäisivät toimivan potentiaalisina paikkoina tutustua kantasuomalaisiin. Kun muistetaan työperäisten maahanmuuttajien kokemaa tutustumisen vaikeus, on hyvä miettiä, voisivatko työyhteisöt tulevaisuudessa jotenkin edistää työperäisten maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten välisten ystävyysuhteiden rakentumista? Tämä ei hyödyttäisi vain työperäisiä maahanmuuttajia, sillä monikulttuuriset ystävyysuhteet

voivat muun muassa vähentää työntekijiden vaihtuvuutta ja parantaa työmoraalia organisaatioissa.

Tämän tutkimuksen mukaan esimerkiksi yhteinen tekeminen nähtiin ystävyysuhteiden rakentumista edistämistä tekijänä, joten työpaikoilla työperäisten maahanmuuttajien ystävyysuhteiden rakentumista voitaisiin edistää esimerkiksi juuri yhteisen tekemisen, kuten työyhteisön viikoittaisen sählyvuoron kautta. Tämä tutkimus antaa viitteitä myös siitä, että työperäisten maahanmuuttajien ystävyysuhteiden rakentumista voitaisiin tukea muun muassa ottamalla käyttöön yhteinen, kaikkien työntekijöiden osaama kieli. Koska suuri osa työperäisten maahanmuuttajien ajasta kuluu työpaikoilla, voisivat organisaatiot panostaa myös työperäisiin maahanmuuttajiin kohdistuvien kielteisten asenteiden muuttamiseen rakentamalla suvaitsevaa ja tasa-arvoista organisaatiokulttuuria.

Tämä tutkimus on siis onnistunut tuottamaan uutta tutkimustietoa vähän tutkitusta aiheesta eli työperäisten maahanmuuttajien ystävyysuhteiden rakentumisesta kansainvälisiin. Vaikka yllä on tuotu esille useita jatkotutkimusaiheita, on vielä painotettava laajemman tutkimuksen tarvetta. Olisi tarpeellista tehdä enemmän ja laajempaa tutkimusta työperäisten maahanmuuttajien ystävyysuhteiden rakentumisesta, niiden rakentumiseen vaikuttavista tekijöistä ja niiden hyödyistä koko yhteiskunnalle. Näin voitaisiin rakentaa parempi kokonaiskuva ilmiöstä, ymmärtää sitä ja edistää työperäisten maahanmuuttajien ystävyysuhteiden rakentumista.

6 Tutkimuksen arviointi

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli kuvata, millaisia kokemuksia työn perässä Suomeen tulleilla maahanmuuttajilla on ystävyysuhteiden rakentumisesta kantasuomalaisiin. Koska tavoitteena oli kokemusten tutkiminen, edellytti sen saavuttaminen laadullisen tutkimusmenetelmän käyttöä. Tästä syystä myös tutkimuksen arviointi on syytä suorittaa laadullisen tutkimuksen arviointitapoja hyödyntäen.

Kaikissa tutkimuksissa tulisi pyrkiä arvioimaan tutkimuksen luotettavuutta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 217). Laadullisen tutkimuksen kohdalla tämä arviointi on koko tutkimusprosessin luotettavuuden arviointia, jossa olennaista on huomioida tutkijan subjektiviteetti ja ymmärtää tutkijan rooli tutkimusvälineenä. Pääasiallinen tutkimuksen luotettavuuden kriteeri on siis itse tutkija, joka arvioi luotettavuutta koko tutkimuksen ajan tehdessään muun muassa menetelmävalintoja ja tulkintoja kootusta aineistosta. Tutkimusten arviointia ei siis missään tapauksessa voi erottaa aineiston analyysistä tai muusta tutkimusprosessista (Eskola & Suoranta 1998, 209-211.) Myös tässä tutkimuksessa luotettavuutta on arvioitu koko tutkimusprosessin ajan, eli jokaista tutkimukseen liittyvää päätöstä ja tulkintaa on pohdittu tutkimuksen luotettavuutta silmällä pitäen.

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa voidaan käyttää useita eri mittaus- ja tutkimustapoja. Näistä perinteisimpiä ja useimmin käytettyjä ovat määrällisen tutkimuksen arviointiin kehitetyt reliabiliteetti ja validiteetti. Laadullisessa tutkimuksessa nämä käsitteet ovat saaneet omia tulkintoja, joiden kautta niitä voidaan soveltaa kvalitatiivisen tutkimuksen arviointiin (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 217). Tässä tutkimuksessa käytetään Lincolnin ja Guban (1985) laadullisen tutkimuksen arviointikriteerejä, jotka ovat *uskottavuus*, *siirrettävyys*, *varmuus* ja *vahvistettavuus*. Samoja kriteereitä on kuvattu myös muissa laadullista tutkimusta käsittelevissä kirjoissa, mikä kertoo niiden soveltuvuudesta laadulliseen arviointiin (Ks. esim. Eskola & Suoranta 1998).

Uskottavuudella (credibility) tarkoitetaan sitä, miten todenmukaisesti aineistoa on tulkittu eli miten hyvin tutkijan tulkinta vastaa tutkittavien käsityksiä. (Lincoln & Guba 1985, 296; Eskola & Suoranta 1998, 212). Laadullisessa tutkimuksessa ei kuitenkaan välttämättä koskaan päästä täysin todenmukaisiin tulkintoihin, sillä jopa tutkittavat itse voivat olla sokeita omille kokemuksilleen ja siten heidänkään tuloksensa eivät olisi täysin todenmukaisia (Eskola & Suoranta 1998, 212). Tästä johtuen tulkitsijan subjektiivisuus heikentää aina tutkimuksen uskottavuutta. Tässä tutkimuksessa uskottavuutta voi vähentää myös se, että tutkimusta on tehnyt vain yksi tutkija. Uskottavuuden parantamiseksi koko tutkimusprosessi on kuitenkin pyritty raportoimaan mahdollisimman avoimesti ja tarkasti. Subjektiivisuuden vaikutusta tuloksiin pyrittiin vähentämään myös tarkastelemalla ilmiötä teorian ja aikaisemman tutkimuskirjallisuuden kautta sekä keskittymällä omien kokemusten sijasta juuri haastateltavien kokemuksiin ja näiden kokemusten mahdollisimman objektiiviseen tulkintaan.

Tässä tutkimuksessa sekä tuloksissa että johtopäätöksissä on tehty tulkintoja, joiden uskottavuutta tulee arvioida. Tulkinnat on pyritty tekemään juuri haastateltavien, ei tutkijan näkökulmasta. Tulosten uskottavuutta on lisätty perehtymällä etukäteen työperäisiä maahanmuuttajia ja ystävyysuhteita käsittelevään tutkimuskirjallisuuteen, sekä johtopäätöksissä peilaamalla saatuja tuloksia aikaisempaan tutkimukseen. Jotta tutkijan tulkinta vastaisi mahdollisimman tarkasti tutkittavien käsityksiä, on tuloslukuun sisällytetty haastateltavien suoria lainauksia, jotka vahvistavat tehtyjen tulkintojen todenmukaisuutta. Tutkimuksen uskottavuutta parantaa myös se, että aineisto kerättiin teemahaastatteluna, jolloin tutkija pystyi tekemään tarvittaessa lisäkysymyksiä ja haastateltava taas pystyi selventämään kokemuksiaan tutkijalle yhteisymmärryksen luomiseksi. Näin mahdollisuudet tutkijan vääriin tulkintoihin haastateltavien kokemuksista vähenivät jo haastattelujen aikana.

Tulosten todenperäisyyttä arvioidessa on huomioitava yksittäisten sosiaalisen läpäisyn teorian ulottuvuuksien heikkoudet. Esimerkiksi ystävyysuhteiden laajuutta selvitetessä haastateltavat saattoivat keskustella ystäviensä kanssa monista aihealueista, jotka eivät tulleet esille haastatteluissa. Tulokset saattavat siis vähätellä aihealueiden määrää ja siten työperäisten maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten

välisen ystävyysuhteiden todellista laajuutta. Tähän viittaa myös se, että useat haastateltavat kertoivat laveasti keskustelevansa ”kaikesta yleisestä”. Tehdyissä johtopäätöksissä on kuitenkin pyritty ottamaan huomioon suurempia kokonaisuuksia ja rakentamaan kuvaa ystävyysuhteiden luonteesta kaikkiin sosiaalisen läpäisyn teorian ulottuvuuksiin pohjautuen, jolloin yhden ulottuvuuden heikkoudet minimoituvat.

Tulosten siirrettävyydellä (transferability) tarkoitetaan tulosten siirrettävyyttä toisiin konteksteihin (Lincoln & Guba 1985, 297). Siirrettävyys nähdään laadullisessa tutkimuksessa mahdollisena, mutta usein hankalana tulosten vähäisen yleistettävyyden takia (Eskola & Suoranta 1998, 212-213). Tässä tutkimuksessa tutkittujen työperäisten maahanmuuttajien kokemukset ystävyysuhteiden rakentumisesta kantasuomalaisiin nähdään ainutlaatuisina, joten tuloksia ei voida pitää täysin siirrettävinä. Heikko siirrettävyys selittyy myös sillä, että työperäisten maahanmuuttajien ystävyysuhteista on hyvin vähän aikaisempaa tutkimustietoa, mistä johtuen tutkimuksen päätavoitteena ei ollut alun perinkään yleistävien päätelmien tekeminen. Voidaan kuitenkin arvella, että mikäli tutkimus toteutettaisiin samalla tutkimusasetelmalla ja –menetelmällä käyttäen eri kaupungissa asuvia haastateltavia, saattaisivat tulokset olla osittain yhteneväisiä. Tulokset tuskin kuitenkaan olisivat siirrettävissä huomattavasti eroaviin konteksteihin, kuten Etelä-Suomen kaupunkeihin, joissa maahanmuuttajien ja maahanmuuttajataustaisten henkilöiden määrä on väkilukuun suhteutettuna huomattavasti Kuopiota ja Jyväskylää suurempi. Voidaankin sanoa, että tulosten siirrettävyys on kohtuullinen, kun otetaan huomioon tutkimuksen tavoitteet ja vähäinen aikaisempi tutkimustieto. Vaikka tulokset eivät ole täysin siirrettävissä, on niistä silti hyötyä tahoille, esimerkiksi organisaatioille, jotka tahtovat kehittää työperäisten maahanmuuttajien ystävyysuhteiden rakentamista tai parantaa työperäisten maahanmuuttajien hyvinvointia tai yhteiskuntaan integroitumista.

Varmuudella (dependability) tarkoitetaan tutkimukseen mahdollisesti ennakoimattomasti vaikuttavien ennakko-oletusten huomioimista (Eskola & Suoranta 1998, 213). Tässä tutkimuksessa yksi tärkeistä etukäteen huomioon otettavista tekijöistä oli tutkijan ennakko-oletus siitä, että maahanmuuttajilla olisi ongelmia ystävästä kantasuomalaisiin. Tämä tiedostettiin ja huomioitiin tutkimusprosessin alusta alkaen, jolloin voitiin vaikuttaa siihen, ettei tutkimus keskittynyt yksipuolisesti vain kielteisten,

ystävyyssuhteita hankaloittavien kokemusten selvittämiseen. Tutkimusasetelma pyrittiinkin rakentamaan niin, ettei se suosisi myönteisten eikä kielteisten kokemusten kuvailua, vaan että haastateltavilla olisi tasapuolinen mahdollisuus kertoa omia kokemuksiaan ystävyyssuhteiden rakentumisen helppoudesta tai vaikeudesta.

Toinen etukäteen huomioitu tekijä oli lumipallomenetelmän avulla kerättävien haastateltavien anonymiteetti. Anonymiteetin mahdollistamiseksi tutkija ei koskaan kertonut tutkijan ja haastateltavan yhteisille tuttaville, oliko heidän ystävänsä tai työkaverinsa todella osallistunut tutkimukseen. Tämä oli mahdollista, sillä yhteisen tuttavan kerrottua mahdollisen haastateltavan kiinnostuksesta osallistua tutkimukseen, lähetettiin haastattelukutsu sähköpostitse potentiaaliselle haastateltaville ja myös tätä mahdollisesti seuraava yhteydenpito hoidettiin ilman kolmansien osapuolien apua. Lumipallomenetelmällä kerättyjen haastateltavien kohdalla huomioitiin etukäteen myös se, että tutkija saattaisi saada tietoonsa jotakin haastateltavasta jo ennen haastattelua ja näin luoda ennako-oletuksia haastateltavista tai heidän kokemuksistaan. Tämän mahdolliset vaikutukset poissuljettiin siten, että jokaiselta haastateltavalta kysyttiin haastattelurungon mukaiset kysymykset taustatiedoista lähtien huolimatta siitä, tiesikö tutkija niitä jo etukäteen.

Kolmas tärkeä etukäteen huomioon otettava tekijä tässä tutkimuksessa oli haastattelujen kielen vaikutus koottavaan aineistoon ja sen tulkintaan. Etukäteen haluttiin minimoida mahdollisuus, etteivät haastateltavat ymmärtäisi haastattelun kysymyksiä tai että he ymmärtäisivät ne väärin. Suurin osa haastateltavista löydettiin haastattelukutsun avulla, joka oli sekä englanniksi että suomeksi. Jotta he ymmärtäisivät kutsun, oli heidän siis osattava suhteellisen hyvin ainakin toista kielistä. Lumipallomenetelmän avulla kerättyjen haastateltavien kielitaito oli helppo varmistaa heidän löytäneiden ihmisten kautta. Haastattelu tutkimusmetodin sijaan vähensi mahdollisten väärinkäsitysten mahdollisuutta, sillä se mahdollisti molempien kielten käytön, tutkijan toimimisen sanakirjana haastateltavan unohtaessa suomenkielisiä sanoja sekä yhteisymmärryksen etsimisen vuorovaikutuksessa. Etukäteen pohdittiin myös sitä, saisiko tutkija selvää kaikkien haastateltavien aksenteista, puhetavoista ja kaikista sanoista. Ongelmien minimoimiseksi tutkija varmisti tarvittaessa haastattelujen aikana, mitä haastateltava oli sanonut. Haastattelujen nauhoittaminen mahdollisti tallenteiden hidastamisen, jolloin

vaikeaselkoiset tai nopeasti puhutut sanat ja lauseet voitiin hidastaa. Näin varmistettiin litteroinnin oikeellisuus ja minimoitiin väärinkuultujen sanojen mahdollisuus.

Lisäksi, koska kyseessä oli haastateltavien kokemuksiin perustuva tutkimus, tuli tutkijan tiedostaa se, ettei hän saisi millään tavoin pyrkiä vaikuttamaan haastateltavien kokemuksiin. Tämä tapahtui siten, ettei tutkija kysyttäessäkään kertonut omia ajatuksiaan siitä, mitä esimerkiksi ystävyys hänelle merkitsi. Tutkija siis pyrki ottamaan vain haastattelijan ja kuuntelijan roolin, eikä hän osallistunut aktiivisesti keskusteluun haastattelurungon kysymyksistä.

Vahvistuvuuden (confirmability) arviointikriteerillä tarkoitetaan sitä, missä määrin tehdyt tulkinnat saavat tukea toisista vastaavaa ilmiötä tarkastelleista tutkimuksista (Eskola & Suoranta 1998, 213). Vahvistuvuutta arvioidessa on huomioitava aikaisemman tutkimuksen vähäisyys, mistä johtuen tämän tutkimuksen tuloksia on verrattava työperäisten maahanmuuttajien sijasta yleisesti maahanmuuttajiin kohdistuvaan tutkimukseen. Tuloksissa voidaan nähdä yhteneväisyyksiä muihin Suomen maahanmuuttajien ystävyysuhteita käsitelleisiin tutkimuksiin. Tulokset esimerkiksi osoittavat, että osalla työperäisistä maahanmuuttajista ei ole ollenkaan, tai on vähän kantasuomalaisia ystäviä, mikä tukee aikaisempien tutkimusten rakentamaa kuvaa maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten ystävyysuhteiden vähäisyydestä. Tämän tutkimuksen tulokset tukevat myös aiempaa tutkimustietoa, jonka mukaan maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten väliset ystävyysuhteet ovat usein pinnallisia ja niiden rakentuminen hankalaksi koettua. Tuloksissa on useita yhteneväisyyksiä aiempaan tutkimustietoon, mutta huomion arvoista on myös se, että tulokset antavat paljon uutta tietoa. Aiempi maahanmuuttajia käsittelevä tutkimuskirjallisuus ei esimerkiksi anna osviittaa siitä, että osalla työperäisistä maahanmuuttajista olisi läheisiä ystävyysuhteita suomalaisiin. Aikaisempaa tutkimustietoa ei ole myöskään ystävyysuhteiden rakentumista edistävästä tai hankaloittavista tekijöistä. Tästä johtuen kaikkia tehtyjä tulkintoja ei voida verrata aikaisempaan tutkimukseen, mikä heikentää tutkimuksen vahvistuvuutta. Toisaalta voidaan ajatella, että tutkimus on tuottanut uutta ja tarpeellista tietoa vähän tutkitusta aiheesta, minkä takia edellä mainitut heikkoudet vahvistuvuudessa ovat asiaan kuuluvia.

Eettisten ratkaisujen arviointi. Tutkimuksen tekoon liittyy monia eettisiä valintoja. Kuten tutkimuksen luotettavuutta, myös sen eettisiä ratkaisuja tulisi pohtia koko tutkimusprosessin ajan, niin kuin tässä tutkimuksessa on tehty. Jo tutkimusaiheen valinta voidaan nähdä eettisenä ratkaisuna (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 26). Tässä tutkimuksessa aihe on valittu useista syistä. Ensinnäkin aiheen täytyi liittyä puheviestinnän alaan täyttääkseen pro gradu -tutkielman vaatimukset. Toiseksi tutkija itse on kiinnostunut kulttuureista ja kulttuurienvälisestä viestinnästä, mikä vaikutti aihealueen valintaan. Työperäiset maahanmuuttajat ja heidän ystävyysuhteensa valikoituivat tutkimusaiheeksi niistä olemassa olevan, vähäisen tutkimustiedon takia. Aihe on yhteiskunnallinen monista syistä, kuten työperäisen maahanmuuton kasvun ja yhteiskunnassa parhaillaan käytävän monikulttuurisen yhteiskuntakeskustelun takia. Lisäksi aihe valittiin, koska sen uskottiin tuottavan uutta ja hyödyllistä tietoa työperäisistä maahanmuuttajista ja heidän ystävyysuhteistaan. Eettisen arvioinnin kannalta olennaista on, ettei aihetta valittu esimerkiksi sen muodikkuuden tai pelkästään tutkijan oman mielenkiinnon takia.

Tutkimuksen aiheen arvioinnin lisäksi sen eettisten ratkaisujen arviointi voidaan jakaa tiedon hankintaan ja tiedon käyttöön liittyviin eettisiin kysymyksiin (Eskola & Suoranta 1998, 52). Seuraavaksi tehtyjä eettisiä ratkaisuja arvioidaankin juuri näiden kahden kriteerin pohjalta.

Tässä tutkimuksessa tiedon hankinnan näkökulmasta on tärkeää arvioida haastateltavien suostumusta, informointia ja aineistonkeruuta. Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista eikä haastateltavia painostettu osallistumaan. Suurin osa haastateltavista kerättiin sähköpostilla ja sosiaalisessa mediassa levitetystä haastattelukutsusta, jolloin päätös vastata kutsuun oli haastateltavien oma. Myös lumipallomenetelmällä löydettyihin haastateltaviin otettiin yhteyttä sähköpostitse. Heille lähetettiin sama haastattelukutsu ja sähköpostiviestissä kysyttiin, olivatko he kiinnostuneita osallistumaan. Tässäkään tapauksessa ei siis oletettu haastateltavien varmasti suostuvan tutkimukseen, vaan osallistuminen oli vapaaehtoista.

Haastateltaville lähetetyssä haastattelukutsussa kerrottiin tutkimuksen aihe ja käyttötarkoitus, haastateltavien kriteerit, tutkijan ja ohjaajan yhteystiedot. Kutsussa kerrottiin myös tutkimuksen luottamuksellisuudesta ja haastateltavien anonymiteetistä. Haastattelujen alussa tutkija kertoi tutkimusaiheen uudelleen, muistutti luottamuksellisuudesta ja anonymiteetistä sekä antoi haastateltavalle mahdollisuuden kysyä tutkimuksesta. Tutkimuksesta ei haluttu etukäteen antaa liikaa tai liian tarkkaa tietoa, jottei tieto vaikuttaisi haastatteluihin esimerkiksi siten, että haastateltavat pyrkisivät antamaan vastauksia, joita he olettaisivat tutkijan haluavan. Haastateltavilla oli kuitenkin mahdollisuus kysyä tarkkojakin kysymyksiä haastattelun jälkeen. Lisäksi kaikki informaatio oli saatavissa suomeksi ja englanniksi. Haastateltavien voidaan siis katsoa olleen tarpeeksi hyvin informoituja ja aineistonkeruun tapahtuneen eettisiä periaatteita noudattaen.

Tiedon käytön suhteen tärkeää tässä tutkimuksessa on arvioida aineiston säilytykseen ja käsittelyyn, analysointiin ja raportointiin liittyviä eettisiä ratkaisuja. Luottamuksellisuus ja anonymiteetti ovat tärkeitä tiedon käyttöön liittyviä käsitteitä (Eskola & Suoranta 1998, 57). Näitä käsitteitä ajatellen haastateltavien henkilöllisyyttä ei missään vaiheessa tutkimusprosessia paljastettu kolmansille osapuolille. Haastattelujen litteroinnissa kiinnitettiin huomiota siihen, etteivät kolmannet osapuolet voineet kuulla tai nähdä litterointia. Aineisto säilytettiin salasanalla suojatussa tietokoneessa ja se varmuuskopioitiin ulkoiselle kovalevyille, johon pääsi käsiksi vain tutkija. Anonymiteetin säilyminen huomioitiin myös analysoinnissa ja raportoinnissa poistamalla lainauksista tunnistetiedot, kuten työpaikka, kotimaa ja murteet tai puheessa toistuvat lausahdukset. Lisäksi analysointi suoritettiin teemoittelemalla, jolloin haastateltavien kokemukset pirstoutuivat eri teemojen alle tehden lukijalle yksittäisen haastateltavan lainausten koonnista vaikeampaa.

Kirjallisuus

Altman, I. & Taylor, D. A. 1973. *Social penetration: The development of interpersonal relationships*. New York: Holt, Rinehart & Winston.

Baxter, L. A. & Montgomery, B. M. 1998. *Dialectical approaches to studying personal relationships*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Baxter, L. A. & Wilmot, W. W. 1983. Communication characteristics of relationships with differential growth rates. *Communication Monographs*, 50, 264–272. Saatavana: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=ae4a0b70-3725-4471-9523-b8f61c3f8883%40sessionmgr115&vid=1&hid=109> [Viitattu 10.8.2015].

Becker, J. A. H., Johnson, A. J., Craig, E. A., Gilchrist, E. S., Haigh, M. M. & Lane, L., T. 2009. Friendships are flexible, not fragile: Turning points in geographically-close and long-distance friendships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 26, 347–369. Saatavana: <http://spr.sagepub.com.ezproxy.jyu.fi/content/26/4/347.full.pdf+html> [Viitattu 23.6.2015].

Brody, N. 2013. Absence and Mediated Communication Makes the Heart Grow Fonder: Clarifying the Predictors of Satisfaction and Commitment in Long-Distance Friendships. *Communication Research Reports*, 30, 323–332. Saatavana: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=3725d2da-75e7-4de9-98b1-7d8cdfaf9361%40sessionmgr111&vid=2&hid=115> [Viitattu 23.6.2015].

Burleson, B. R. 2010. The nature of interpersonal communication: a message-centered approach. Teoksessa C. R. Berger, M. E. Roloff & D. R. Roskos-Ewoldsen (toim.) *The handbook of communication science*. 2nd Edition. Thousand Oaks, California: Sage. Saatavana: http://knowledge.sagepub.com.ezproxy.jyu.fi/view/hdbk_commsci/SAGE.xml [Viitattu 25.6.2015].

Chen, L. 1995. Interaction involvement and patterns of topical talk: A comparison of intercultural and intracultural dyads. *International Journal of Intercultural Relations*, 19, 463–482. Saatavana: <http://www.sciencedirect.com.ezproxy.jyu.fi/science/article/pii/0147176795000291> [Viitattu 10.11.2014].

Chen, L. 2003. Communication in intercultural relationships. Teoksessa W. B. Gudykunst (toim.) *Cross-cultural and intercultural communication*. Thousand Oaks, California: Sage, 225–242.

Chen, Y. & Nakazawa, M. 2012. Measuring patterns of self-disclosure in intercultural friendship: adjusting differential item functioning using multiple-indicators, multiple-causes models. *Journal of Intercultural Communication Research* 41, 131–151. Saatavana: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=98c4fc0c-b0df-4b21-922e-1080f9df0b74%40sessionmgr110&vid=4&hid=107> [Viitattu 18.6.2015].

Croucher, S. M. 2013. Communication apprehension, self-perceived communication competence, and willingness to communicate: A French analysis. *Journal of International & Intercultural Communication*, 6, 298–316. Saatavana: <http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=8116d76b-3116-4dec-a308-17492af461c3%40sessionmgr4003&vid=1&hid=4204> [Viitattu 21.6.2015].

Dainton, M., Zelle, E. & Langan, E. 2003. Maintaining friendships through the lifespan. Teoksessa D. J. Canary & M. Dainton (Toim.) *Maintaining relationships through communication. Relational, contextual, and cultural variations*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 79–102.

Davis, K. E. & Todd, M. J. 1982. Friendship and love relationships. Teoksessa K. E. Davis (toim.) *Advances in descriptive psychology*, 2, 79–122. Greenwich, CT: JAI Press.

Ekholm, E. 1994. *Syrjättyä vai selviytyä – pakolaisten elämää Suomessa*. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, 9.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 2. painos. Tampere: Vastapaino.

Fehr, B. A. 1996. Friendship processes. Thousand Oaks, CA: Sage. Saatavana: <http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzI3NDMyX19BTg2?sid=812510b1-30c3-433c-bee0-4cfbeb518586@sessionmgr4004&vid=0&format=EB&rid=1> [Viitattu 26.5.2015].

Gilbert, S. J. 1976. Self disclosure, intimacy, and communication in families. *The family coordinator*, 25, 221–230. Saatavana: http://www.jstor.org.ezproxy.jyu.fi/stable/582335?seq=1#page_scan_tab_content [Viitattu 26.5.2015]

Gudykunst, W.B. 1985. An exploratory comparison of close intracultural and intercultural friendships. *Communication Quarterly* 33, 270–283. Saatavana: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=1b809a3c-9227-4044-8008-1a2ab79869c2%40sessionmgr110&vid=1&hid=107> [Viitattu 18.6.2015].

Gudykunst, W. B. 1989. Culture and development of interpersonal relationships. Teoksessa J. A. Anderson (toim.) *Communication yearbook* 12. Newbury Park, California: Sage, 315–354.

Gudykunst, W. B. 2003a. Cross-cultural and intercultural communication. Thousand Oaks, California: Sage, 163–166.

Gudykunst, W. B. 2003b. Introduction. Teoksessa W.B. Gudykunst (toim.) *Cross-cultural and intercultural communication*. Thousand Oaks, California: Sage, 163–166.

Guerrero, L. K., Andersen P. A. & Afifi, W. A. 2011. *Close encounters. Communication in relationships*. 3. edition. Thousand Oaks, California: Sage.

Guo-Ming, C. 2012. The impact of new media on intercultural communication in global context. *China media research*, 8, 1–10. Saatavana: <http://web.b.ebscohost.com>.

ezproxy.jyu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=3c1f8e5d-08a2-435b-847b-1edc04213d51%40sessionmgr113&vid=58&hid=102 [Viitattu 11.11.2014].

Hartup, W. 1975. The origins of friendship. Teoksessa M. Lewis & L. A. Rosenblum (toim.) Friendship and peer relations. New York Wiley, 11–26.

Hays, R.B 1988. Friendship. Teoksessa S. Duck (toim.) Handbook of personal relationships: Theory, research and interventions. Chichester: John Wiley, 391–408.

Hess, B. 1972. Friendship. Teoksessa M. W. Riley, M. Johnson & A. Foner (toim.) Aging and Society, Vol. 3. New York: Russel Sage.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Honeycutt, J. M. & Godwin, D. D. 1986. A model of marital functioning based on an attraction paradigm and social-penetration dimensions. Journal of Marriage & Family, 48, 651–663. Saatavana: <http://www.jstor.org.ezproxy.jyu.fi/stable/pdf/352051.pdf?acceptTC=true> [Viitattu 10.8.2015].

Hubara, K. 2015. Minä olen unelma. Kirjoitus Ruskeat tytöt -blogiin. Saatavana: <http://www.lily.fi/blogit/ruskeat-tytot/mina-olen-unelma> [Viitattu 31.7.2015].

Johnson, A. J., Wittenberg, E., Villagran, M. M., Mazur, M., & Villagran, P. 2003. Relational progression as a dialectic: Examining turning points in communication among friends. Communication Monographs, 70, 230–249. Saatavana: <http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=a10c4211d909-43df-b53b-f69f54aee3fa%40sessionmgr4003&vid=11&hid=4212> [Viitattu 24.6.2015].

Karinen, R. 2011. Maahanmuuttajien työllistymisen esteet - kohti ennakoivaa ja vaikuttavaa verkostotyötä. Sisäasiainministeriön julkaisu 13/2011. Helsinki: Sisäasiainministeriö. Saatavana: <http://www.intermin.fi/julkaisu/132011?docID=24895> [Viitattu 14.11.2014].

Keesing R. M. 1974. Theories of culture. *Annual Review of Anthropology*, 3, 73–97. Saatavana: http://www.jstor.org.ezproxy.jyu.fi/stable/2949283?seq=1#page_scan_tab_contents [Viitattu 18.6.2015].

Kelley, H. H. 1979. *Personal relationships: Their structures and processes*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Kielitoimiston sanakirja. 2015. Integraation suomennos. Saatavana: <http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?motportal=80> [Viitattu 24.6.2015].

Kim, Y. Y. 2001. *Becoming intercultural. An integrative theory of communication and cross-cultural adaptation*. Thousand Oaks, CA: Sage. Saatavana: <http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzQ3NDE3MV9fQU41?sid=11fff72a-083a-47be-852f-59122919b0b2@sessionmgr4003&vid=0&format=EB&rid=1> [Viitattu 21.6.2015].

Kim, Y. Y. 2005. *Adapting to a new culture: An integrative communication theory*. Teoksessa W. B. Gudykunst (toim.) *Theorizing about intercultural communication*. Thousand Oaks: Sage, 375–400.

Kim, Y. Y. 2010. *Intercultural communication*. Teoksessa C. R. Berger, M. E. Roloff & D. R. Roskos-Ewoldsen (toim.) *The handbook of communication science*. 2nd Edition. Thousand Oaks, California: Sage. Saatavana: http://knowledge.sagepub.com.ezproxy.jyu.fi/view/hdbk_commsci/SAGE.xml [Viitattu 25.6.2015].

Kokkonen, L. 2010. *Pakolaisten vuorovaikutussuhteet: Keski-Suomeen muuttaneiden pakolaisten kokemuksia vuorovaikutussuhteistaan ja kiinnittymisestäään uuteen sosiaaliseen ympäristöön*. Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitos. Väitöskirja.

Saatavana: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/25577/9789513940683.pdf?sequence=1> [Viitattu 4.11.2014].

Kurth S. B. 1970. Friendship and friendly relations. Teoksessa G. J. McCall, M. M. McCall, N. K. Denzin, G. D. Suttles & S. B. Kurth (Toim.) *Social relationships*. Chicago: Aldine, pp. 136–170.

Laki kotoutumisen edistämisestä. 1386/2010. Oikeusministeriö. 30.12.2010. Saatavana: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386> [Viitattu 22.5.2015].

Lauring, J. 2007. Obstacles to innovative interaction: Communication management in culturally diverse organizations. *Journal of Intercultural Communication*, 15.

Lebedko, M. G. 2014. Globalization, networking and intercultural communication. *Intercultural Communication Studies*, 23, 28-41. Saatavana: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=5241339f-fb98-4e60-a91d-0134c3ae98c6%40sessionmgr198&vid=1&hid=102> [Viitattu 11.11.2014].

Lee, H. & Boster, F. 1991. Social information for uncertainty reduction during initial interactions. Teoksessa S. Ting-Toomey & F. Korzenny (toim.) *Cross-cultural interpersonal communication*. Newbury Park, California: Sage.

Li, H. 2005. Communicating self-other boundary: Comparing Canadians and Chinese. Paper presented at annual meeting of International Communication Association, May 26–30, New York. Saatavana: <http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=4f75d2f9-6674-4c73-b7b2-497cdda8f6b6%40sessionmgr4003&vid=1&hid=4204> [Viitattu 21.6.2016].

Maahanmuuttovirasto. 2014. Maahanmuuton tunnusluvut 2014. Helsinki: Euroopan muuttoliikeverkosto. Saatavana: http://www.emn.fi/files/1164/EMN_Maahanmuuton_tunnusluvut_2014.pdf [Viitattu 22.5.2015].

Marks, S. R. 1994. Intimacy in the public realm: The case of co-workers. *Social Forces*, 72, 843–858. Saatavana: <http://www.jstor.org.ezproxy.jyu.fi/stable/2579783> [Viitattu 24.6.2015].

Martikainen, T. & Tiilikainen M. (toim.) 2007. Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 46/2007. Saatavana: http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/3548b558d42dc7859f20df89eb6aaf8f/1415992444/application/pdf/386433/Maahanmuuttajanaiset_e.pdf [Viitattu 14.11.2014].

Miczo, N, Mariani, T & Donahue, C. 2011. The strength of strong ties: Media multiplexity, communication motives, and the maintenance of geographically close friendships. *Communication Reports*, 24, 12–24. Saatavana: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=1c2bba58-114f-4f0b-bc2b-423a20186973%40sessionmgr111&vid=1&hid=115> [Viitattu 23.6.2015].

Miettinen, A. & Pelkonen, I. 2015. Maahanmuuttajien määrä. Väestöntutkimuslaitos. Saatavana: http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/ [Viitattu 10.8.2015].

Paananen, S. 2005. Maahanmuuttajien elämää Suomessa. Helsinki: Tilastokeskus.

Pohjanpää, K. 2003. Sosiaaliset suhteet. Teoksessa K. Pohjanpää, S. Paananen & N. Nieminen (toim.) Maahanmuuttajien elinolot. Venäläisten, virolaisten, somalilaisten ja vietnamilaisten elämää Suomessa 2002. Helsinki: Tilastokeskus.

Reisman, J. M. 1981. Adult friendship. Teoksessa S. W. Duck & R. Gilmour (toim.) *Personal relationships 2: Developing personal relationships*. New York: Academic Press.

Salminen, O. 1997. Entisestä Jugoslaviasta tulleiden pakolaisten kotoutuminen. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 9.

Sarvimäki, M. 2009. Essays on migration. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. VATT-julkaisuja 51. Saatavana: http://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/j51.pdf [Viitattu 30.11.2014].

Sheer, V. C. 2011. Teenagers' use of msn features, discussion topics, and online friendship development: The impact of media richness and communication control. *Communication Quarterly*, 59, 82—103. Saatavana: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=f0c218c3-9260-443e-a50e-ed428220442%40sessionmgr111&vid=1&hid=115> [Viitattu 23.5.2015].

Sias P. M. 1998. Organizing relationships: Traditional and emerging perspectives on workplace relationships. Thousand Oaks, CA: Sage. Saatavana: <http://knowledge.sagepub.com.ezproxy.jyu.fi/view/organizing-relationships/SAGE.xml> [Viitattu 23.5.2015].

Sias, P. M. & Cahill, D. J. 1998. From coworkers to friends: The development of peer friendships in the workplace. *Western Journal of Communication*, 62, 273–299. Saatavana: <http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=97dd4705-b7c5-4d69-921f-e1ea4227da17%40sessionmgr4003&vid=1&hid=4204> [Viitattu 23.6.2015].

Sias, P. M., Gallagher, E. B., Kopaneva, I. & Pederson, H. 2012. Maintaining workplace friendships: Perceived politeness and predictors of maintenance tactic choice. *Communication Research*, 39, 239–268. Saatavana: <http://crx.sagepub.com.ezproxy.jyu.fi/content/39/2/239.full.pdf+html> [Viitattu 23.6.2015].

Säävälä, M. 2012. Koti, koulu ja maahan muuttaneiden lapset. Oppilashuolto ja vanhemmat hyvinvointia turvaamassa. Väestötutkimuslaitos. Katsauksia E 43/2012. Saatavana: http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/a9bde8ae26d91b843f6a670256a0214b/1415992600/application/pdf/1656316/Koti%20koulu%20ja%20maahanmuuttajalaps_et_Netti.pdf [Viitattu 14.11.2014].

Ting-Toomey, S. 1991. Intimacy expression in three cultures: France, Japan and the United States. *International Journal of Intercultural Relations*, 15, 29. Saatavana:

http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/a9bde8ae26d91b843f6a670256a0214b/1415992600/application/pdf/1656316/Koti%20koulu%20ja%20maahanmuuttajalapset_Netti.pdf 46.

Tolstedt, B. E. & Stokes, J. P. 1984. Self-disclosure, intimacy, and depenetration process. *Journal of personality and social psychology*, 46, 84–90.

Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset. 13/2012. Tuloksellisuustarkastuskertomus: Työperäinen maahanmuutto. Valtiontalouden tarkastusvirasto. Edita Prima: Helsinki. Saatavana: http://www.vtv.fi/files/3181/VTV_13_2012_NETTI_12.10.2012.pdf [Viitattu 22.5.2015].

Van Tubergen, F. 2006. *Immigrant education: A cross-national study*. New York, NY: LFB Scholarly. Saatavana: <http://site.ebrary.com.ezproxy.jyu.fi/lib/jyvaskyla/reader.action?docID=10225120> [Viitattu 24.6.2015].

Väestöliitto. 2015. *Maahanmuuttajat*. Saatavana: http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat [Viitattu 14.08.2015].

Väänänen, A., Toivanen, M., Aalto, A., Bergbom, B., Härkäpää, K., Jaakkola, M., Koponen, P., Koskinen, S., Kuusio, H., Lindström, K., Malin, M., Markkula, H., Mertaniemi, R., Peltola, U., Seppälä, U., Tiitinen, E., Vartia-Väänänen, M., Vuorenmaa, M., Vuorento, M. & Wahlbeck, K. 2009. *Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan elämän eri osa-alueilla -esiselvitys*. Työterveyslaitos, Kuntoutussäätiö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavana: http://www.hare.vn.fi/upload/Julkaisut/13135/4572_Setu_9-2009.pdf [Viitattu 21.6.2015.]

Weiss, L. & Lowenthal, M. F. 1975. *Life-course perspectives on friendship*. Teoksessa M. F. Lowenthal, M. Thurnher & D. Chiriboga (toim.) *Four stages of life*. San Francisco: Jossey-Bass.

Wheless, L. R. & Grotz, J. (1976). Conceptualization and measurement of reported self-disclosure. *Human Communication Research*, 3, 338—346.

Liitteet

Liite 1: Haastattelurunko

Yleiset taustakysymykset

- Nimi Ikä Kotimaa/kansalaisuus Osaako Suomea
- Työpaikka & työhistoria

Ystävyysuhteen alkaminen

- Mitä sinulle sana ”ystävä” tarkoittaa?
 - Erottaako haastateltava ystävän ja kaverin?
- Osaatko sanoa montako suomalaista ystävää sinulla on?
- Oletko tutustunut suomalaisiin niin hyvin ja paljon kuin haluat?
- Kuvaile, millaisissa tilanteissa ystävyysuhteesi ovat alkaneet?
 - Kuinka tutustuit nykyisiin ystäviisi
 - Missä paikoissa, kenen seurassa
- Onko suomalaisiin mielestäsi helppoa tai vaikeaa tutustua? Miksi?

Ystävyysuhteen luonne

- Kuinka usein tapaat ystäviäsi?
- Kuinka pitkiä aikoja yleensä vietät ystäväsi kanssa yhdellä istumalla?
- Millaisia asioita yleensä teet tai harrastat ystäväsi kanssa? (Esim. kahvittelu, sairaan kaverin auttaminen)
- Millaisista aiheista keskustele ystäväsi kanssa?
 - Kertoisitko tarkemmin millaisista asioista keskustellette x aihealueella?
 - Onko aiheita, joista et halua keskustella ystäväsi kanssa, tai joista keskusteleminen tuntuu epämukavalta?
- Onko ystäväsi kertonut sinulle itsestään tai elämäntilanteestaan jotakin sellaista, minkä olet kokenut epämukavaksi? Jos on, oletko tämän jälkeen vältellyt aiheesta keskustelua?
 - Tuntuuko sinusta, että tällaiset keskustelunaiheet hallitsevat ystävyysuhtettanne?
- Koetko, että ystäväsi kertoo sinulle itsestään ja elämäntilanteestaan enimmäkseen asioita, joista keskusteleminen on sinulle mieluista?
- Kuinka avoimesti voit kertoa ystäväillesi olevasi eri mieltä jostain asiasta?
- Pystytkö kertomaan ystäväillesi kielteisiä asioita itsestäsi?
- Onko sinulle koskaan tullut tarvetta tai halua näyttää ystäväsi silmissä paremmalta kuin todella olet? Oletko toiminut halun mukaan?

(jatkuu)

(jatkoa)

- Onko sinulle koskaan tullut tunnetta, että ystäväsi haluaa näyttää sinun silmissäsi paremmalta kuin on?

Edistäviä tai hankaloittavia tekijöitä

- Oletko mielestäsi ollut motivoitunut solmimaan ystävyysuhteita suomalaisiin?
- Onko sellaisia asioita, mitkä ovat mielestäsi hankaloittaneet ystäväystymistä tai minkä takia et ole ollenkaan ystäväystynyt kantasuomalaisiin?
- Onko joitakin asioita, mitkä ovat mielestäsi helpottaneet tai edistäneet ystäväystymistä?
- Miten koet kulttuurien tai kulttuurierojen vaikuttaneen ystävyysuhteisiisi?
 - Hämmensikö jokin ystävän toiminnassa? Jos, niin mikä ja miten se vaikutti suhteeseen?

Yhteiskuntaan integroituminen

- Onko mielestäsi ystäväystyminen suomalaisiin sinulle tärkeää hyvinvointisi tai yhteiskuntaan sopeutumisen kannalta?
- Koetko ystävyysuhteittesi auttaneen sinua integroitumaan suomalaiseen yhteiskuntaan? Miten?
- Onko ystäväystymisesi suomalaisiin ollut mielestäsi merkittävä tekijä uuteen maahan ja kulttuuriin sopeutumisessa?
- Muuttaessasi Suomeen ja yrittäessäsi integroitua yhteiskuntaan, puuttuiko yhteiskunnastamme mielestäsi joku rakenne tai toimintatapa, joka olisi helpottanut ystäväystymistä suomalaisiin? Jos, niin mikä?
- Onko sinulla ideoita siihen, miten tulevaisuudessa työperäisten maahanmuuttajien ystävyysuhteiden syntymistä voitaisiin edistää tai parantaa?

Loppukysymykset

- Millaisiksi itse kuvailisit ystävyysuhteitasi kantasuomalaisiin?
- Onko sinulla terveisiä Suomeen tuleville työperäisille maahanmuuttajille?
- Onko sinulla terveisiä suomalaisille, jotka kohtaavat heitä?
- Haluaisitko vielä kertoa itse jotakin aiheeseen liittyvää?

(jatkuu)

(jatkoa)

Basics

- Name Age Nationality/From Speak Finnish?
- Employer
- Work history

Beginning of a friendship

- What a “friend” means to you?
- Can you specify how many Finnish friends you have?
- Have you made friends with Finns as much and as well as you wish to?
- Describe in what kind of a situation your friendships have started?
 - How you have met your Finnish friends?
 - Where you met them? With whom?
- Has it been easy or hard getting to know Finns? Why?

Depth of the friendship

- How often you meet your friends?
- How long these meetings last? What is the duration of one meeting?
- What things or activities do you usually do with your friend?
- What kind of topics do you discuss with your friend?
 - When it comes to topic x, could you tell me more specifically what kinds of things you talk about?
 - Are there things you don't want to talk about or things you feel uncomfortable talking with your friend?
- Has your friend told something about him/herself to you that made you feel uncomfortable? If so, have you tried to avoid the topic of conversation later on?
 - Do you feel like the uncomfortable topics somehow dominate your friendship?
- Do you feel like you mainly enjoy talking about the things your friend shares with you?
- How openly do you tell your friend if you disagree about something?
- Are you comfortable telling negative things about yourself to your friend?
- Have you had the need to look better in the eyes of your friend? Did you act on it?
- Have you had a feeling that your friend has wanted to look better in your eyes?

Supporting and hindrancing factors

- Do you think you have been motivated to make friends with Finns?
- Are there factors that you think have made creating friendships harder for you? Or factors that have totally prevented you from creating friendships?
- Are there factors that you think have helped you to create friendships?

(jatkuu)

(jatkoa)

- How do you think cultures or cultural differences have affected your friendships?
 - Was there anything confusing or weird that your friend did or said? If so, what it was and how it affected your relationship?

Integration into Finnish society

- Do you think making friends with Finns is important for your wellbeing or in the integration into the society?
- Do you feel like friendships with Finns have helped you to integrate into a Finnish society? If so, how?
- Do you think becoming friends with Finns has been a significant factor in adapting to a new country and a culture?
- When moving to Finland and trying to integrate into the society, do you think the society lacked some kind of structure, procedure or policy that would have helped you to make friends with the Finns?
- Do you have any ideas of how, in the future in Finland, we could better support the creation of friendships between occupational immigrants and Finns?

Final questions

- How would you describe your friendships with Finns?
- Do you have greetings for the occupational immigrants who come to Finland?
- What about Finns who meet occupational immigrants?
- Is there something else you'd like to tell about the topic?